

Без Ознак Мистецького Життя -

проект,
який має на меті показати
відомих українських митців
в ролі бездомних.
Ми намагаємось таким чином
привернути увагу суспільства
до проблеми бездомних
в Україні.

Куратор проекту: **Грицько СЕМЕНЧУК**

«Часом мені здається, що українці – це тотально безпритульний народ. Ми надто довго жили з чужими царями, в чужих імперіях, на чужих задвірках. Тому кожен із нас десь глибоко, на споді, – бездомний. Напевно, нам і досі не вдалося збудувати свій дім. Але рано чи пізно вдасться».

Тарас АНТИПОВИЧ

© Гладштейн

© Гладштейн

«Десять років гіпових блукань – автостоп, ночівлі у відділку, на лавочках, під кримськими валунами, на дерев'яних сходах просто неба, у під'їздах, недоїдки, таскання грошей, пункт прийому склопосуду... ми почувалися блукальцями Дхарми, але кожен мав столичне житло, вищу освіту і батьків, готових врятувати зі справді серйозної халепи – тому, швидше за все, то була бунтівна гра у свободу. Я часто бачила волоцюг у місті й інколи уявляла, як я постарію і порпатимуся у смітниках, щоби прогодувати себе і свою зграю безпритульних котів – тоді як мої друзі і колеги отримуватимуть Нобелівські премії. Коли я читала «Мізерію» і «Тіло і долю» Тараса Антиповича, я думала, що насправді багато людей мріє вирватися з суспільної колії на волю. Але того дивного осіннього дня на Замковій горі, доки ми з Тарасом розслаблено вдавали з себе щасливих теплом і їдлом бомжів перед фотооб'єктивом, я відчула, наскільки пронизливо, нестерпно тонкою є мембрана між отими «соціальними щаблями» – прорватися вона може від найменшого дотику. І ми дійсно цього боїмося, ми панічно тримаємося за наш комфорт і добробут, ми готові нескінченно перероджуватися у тій самій суспільній траншеї, аби лиш митися у ванній і спати в ліжку. Ми ніколи не захочемо замерзнути взимку на вулиці – навіть за ціну повної осяйної свободи».

Світлана ПОВАЛЯЄВА

ПРОСТО НЕБА

Ціна 4 грн
половину
отримує
вуличний
продавець

ЛИСТОПАД
2008

№3

Вуличний журнал. Купуючи його, ви допомагаєте бездомним

НЕПОМІТНА
ДСИІАЯ
ИРМНІЦ

Виявили:

Світлана ПОВАЛЯЄВА

Тарас ПРОХАСЬКО

Олександр БОЙЧЕНКО

Максим ОЛЬГА

Грицько СЕМЕНЧУК

Оксана ВАСЬКІВ

Таня ЖУЛКОСЬКІ

Микола СВАРНИК

© Гладштейн

Вуличні видання – це незалежні газети та журнали, які створюють унікальні можливості заробітку та пропагування соціальних програм для маргінальних соціальних груп в суспільстві.

Міжнародна мережа вуличних видань INSP об'єднує більше 70 видань у 37 країнах світу на шести континентах.

Ідея видання доволі проста, але змістовна – бездомна людина купує у видавців журнал за половину вартості і продає його на вулиці, залишаючи собі зароблені кошти. Унікальність вуличних видань полягає в тому, що бездомній людині надається можливість не тільки отримати якусь послугу задарма, а самій заробити на життя і зробити перший крок з бездомності в суспільство.

Тематика журналу доволі різноманітна. До праці над номером частково залучаються бездомні люди. Політика видання теж достатньо ліберальна – до авторського колективу можуть приєднатися всі охочі, які мають що сказати.

Вуличні видання – це наше слово проти бідності та соціальної несправедливості!

Проект реалізує ЛМГО
«Спільнота взаємодопомоги «Оселя».
www.emaus-oselya.org

- Евгеній БЕГЛЕЦОВ 6 Цыгане
- Руслан ОРУДЖЕВ 8 На два поверхи вглиб
- Таня ЖУЛКОСКИ 10 Українські бездомні дивляться на зорі
- Максим ОЛЬГА 12 Дискримінація за рагульською ознакою
- Олеся САНОЦЬКА, Мар'яна СОХА 13 Деякі особливості державного соціального захисту, або Кому пощастило найменше?
- Грицько СЕМЕНЧУК 14 У цій історії немає жодної моралі
- Юрій МУЛЯР 15 Водичка з легким присмаком пива
- Микола СВАРНИК 16 Дискримінація людей з інвалідністю – реальність чи перебільшення?
- ПРОСТО НЕБА 18 Циганський шлях
- Віталій ГОРДІЮК 23 Поет і його бездомність
- Тарас ПРОХАСЬКО 24 Настільний теніс жорстокості
- Олександр БОЙЧЕНКО 25 Хуліган свободи
- Оксана ВАСЬКІВ 26 Суцільний слем

Щоденник Юрія

(33 роки, без дому 12 років)

Вівторок, 10 листопада 2008 р.

5.10

прокинувся на стриху, мав біля себе воду в пляшці і пив її, сидів на сходах майже дві години

7.00

пішов до прийомного пункту, мав з собою 2 сумки пляшок зі вчора. Чекав поки відкриється пункт

8.00

купив в знайомої 150 грам горілки за 1.50 грн, випив, пройшовся по вулиці, зустрів знайомих, поговорили

8.30

здав пляшки, заробив 8.50 грн. Директор пункту сказав, що в 13.00 буде завантаження і щоб ми почекали

10.00

купив четвертинку буханки чорного хліба за 50 копійок і повернувся в пункт. Директор зробив каву, чекали на завантаження

13.00

почали вантажити

15.00

закінчили вантажити, заробив 7.00 грн. Пішов купити 100 грам горілки за 1 грн, випив

15.30

зустрів знайомого Сергія, пішли збирати пляшки на вул. Замарстинівську та проспект Чорновола

16.30

здали пляшки на Джерельній, заробили по 8 грн

17.30

зустріли знайомого Юру, купили пляшку горілки за 15 грн, випили

19.00

купили ще одну пляшку, Юра кудись пішов

20.00

пішли в магазин, купили хліба, ковбаси і масла, заплатили 10 грн

20.30

прийшли до знайомого на Замарстинівську, їли канапки і пили горілку

22.00

лягли спати в знайомого

Правила продавців:

Реквізити

1. Продавець має бути ввічливим, проявляти повагу до покупців та інших продавців.
2. Продавець продає журнал за ціною, вказаною на обкладинці.
3. Продавець не має нав'язувати покупцеві журналу, а поважати його вибір.
4. Продавець може продавати журнал лише в тверезому стані та мати більш-менш акуратний зовнішній вигляд.

Свідоцтво про державну реєстрацію
ЛВ № 860/113 від 16.04.2008 р.

Тираж 3 000 примірників

Засновник ЛМГО

«Спільнота взаємодопомоги «Оселя»

м. Львів-Винники, вул. І. Франка, 69

Випусковий редактор Мар'яна Соха

Дизайн Максим Долинний

Верстка Світлана Винниченко

Фото на обкладинці та звороті

Ілько Гладштейн

Над номером працювали:

Максим Лішенко, Грицько Семенчук, Тетяна Метик,
Оксана Васьків, Тетяна Вільчинська, Андрій Лінік

Контакти:

тел.: 8 (032) 296-33-03

e-mail: prosto_neba@yahoo.com

Віддруковано у ТзОВ «Видавництво «ПАІС»
Реєстраційне свідоцтво ЛВ №97 від 11 грудня 2000 р.
79007, м.Львів, вул. Гребінки, 5, оф. 1

Тел.: 8 (032) 296-60-14, 8 (032) 272-83-98

e-mail: pais@mail.lviv.ua, www.pais.com.ua

ЗОЛОТІ СЛОВА

...усі дрібні племена, сім'ї і просто групи людей, які поступово вмирають, мешканці безлюдних місцин пустелі, Амудар'ї й Усть-Урту, називають себе однаково – джан. Це їхнє спільне прізвисько, дане їм колись заможними баями, тому що джан – це душа, а в пропавших небораків нічого немає, крім душі, тобто здатності відчувати і мучитися. Відповідно, слово "джан" означає насмішку заможних над біднотою. Баї гадали, що душа лише відчай, але самі від джана й загинули, – свого джана, своєї здатності відчувати, мучитися, мислити і змагатися в них було мало, це – багатство бідних...

Андрей Платонов. Джан

Мирослав Мартинович, віце-ректор Українського Католицького Університету, відомий правозахисник:

У суспільстві, де щораз більше панує хабар, страждають найбільше ті, хто не може його сплатити. Тому той, хто бідний і чесний, щораз більше опиняється на маргінесі суспільства. Це виразний виклик сумлінню львівської громади, яка декларує християнські цінності, хоча далеко не завжди живе згідно з ними.

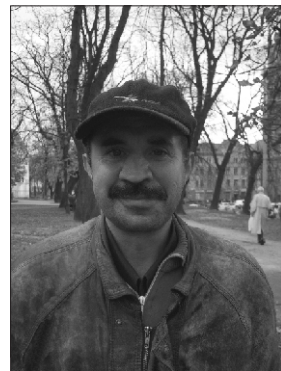
простонебапростонебапростонебапростонеба

Я знаю, що те, як до мене ставляться, залежить в першу чергу від мене. Коли я ставлюся нормально до людей, то і вони до мене так само. Навіть міліція мене шкодує, не рухає. Я їм кажу, що я бомжую, то вони просто махають рукою.

А родичам я багато прикроців робив по п'янці. Вони не любили, коли я пив, а тоді я пив до безтями. Зараз зустрів дівчину, збираємо разом пляшки, стараємося заробити гроші і менше пити.

Поїду додому в Дрогобич, давно там не був. Подивлюся як там син, він женився рік тому, може і внука вже маю.

Ярослав, 46 років

простонебапростонебапростонебапростонеба

Наталка Карпа, львівська співачка:

Коли я навчалася у медуніверситеті і з нами навчалися студенти-чужоземці, зокрема араби, я відчувала певне упереджене ставлення до представників цих країн. Це напевно було пов'язано з кольором шкіри чи з віросповіданням. Можу розповісти про свого знайомого з Нігерії, якого на дискотеці зачепили тільки через те, що в нього не такий колір шкіри. Почалася бійка, яка закінчилася досить плачевно для самого нігерійця. Він опинився в лікарні, і в тюрмі посидів, мусів багато грошей заплатити за наслідки бійки, а потім його депортували. Хоча бійку розпочали українці.

простонебапростонебапростонебапростонеба

Я б сміялася та нема з чого. Вчора мене сестра хотіла в психлікарню віддати, наслала на мене міліцію, вони мене по центру шукали. Вона забирає мою пенсію і мені нічого не дає. Каже, що я інвалід і ні до чого не пристосована. Як десь зустріне мене в центрі, то починає бити. Нікого більше не маю – чоловік і дитина померли, батько – викладач коледжу ім. Труша – теж помер, а квартиру сестра забрала собі. З хати вигнала, я в подружки живу, в неї миюся, вона мені допомагає – воші вивела, парик дала. Зараз боюся на вулицю вийти, бо можуть зловити і закрити в психлікарні, а там мене до смерті заколять.

Наталія, 37 років

простонебапростонебапростонебапростонеба

Дмитро Гудима, адвокат, член Адвокатського об'єднання «Козаки і партнери»:

Видається, що однозначної відповіді на це запитання немає і не може бути, оскільки у нашому суспільстві (у тому числі і львівській громаді), на щастя, немає дискримінації певних соціальних груп загалом, але закономірно (як і в кожному суспільстві) мають місце прояви дискримінації окремих представників цих груп (зокрема, дітей, інвалідів, жінок, бомжів, темношкірих, представників національних меншин). При цьому майже кожний факт такої дискримінації індивідуальний, і вчинення дискримінаційних дій залежить як від комунікативної ситуації, в яку вступили дискримінованим, так і від поведінки кожного з них. Часто-густо, ті, хто вважає себе дискримінованими, є жертвами власних поведінкових актів, невідповідних комунікативній ситуації, моральним засадам соціуму тощо.

простонебапростонебапростонебапростонеба

Я колись жила на Шевській – там, де тепер книжковий магазин. В мене є донька і п'ятеро внуків. 36 років працювала двірничкою і мені дали ту квартиру. А потім сказали виселятися. А ми ніяк не вступалися і до нас прийшли серед ночі виганяти – розбили стінку, телевізор через вікно викинули. Перевезли нас в напівпідвальне аварійне приміщення на Володимира Великого. Там сиро, води в туалеті по коліна, стіна валиться, може в будь-який час впасти. Але навіть на ту хату документів нам не дали, бо сказали, що то тимчасово, а воно вже 3 роки тягнеться. Я писала і в міську раду, і до Києва, шість разів зверталася до суду. Двом внукам дали по одній кімнаті в гуртожитку, теж в поганому стані. Але чому мої внуки мають жити в гуртожитку чи в підвалі, якщо заробила таку квартиру в центрі, де ми всі до сьогодні приписані?

Зоня, 72 роки

Україна теж пишається

Спільнота вуличних видань вітає нового члена! В Україні, в день міжнародного дня боротьби з гепатитом, 19 травня 2008 року, світло світу чи радше світло небес пролилося на 24 сторінках Просто неба, що словенською означає Надворі (Na prostem).

Українська журналістка Мар'яна Соха розповіла нам, що громадськість і так само ЗМІ добре сприйняли вуличний журнал.

Вітаємо засновників на новій хвилі і бажаємо їм сприятливої погоди.

липень, 2008

Словенський вуличний журнал Kralji ulice

простонебапростонебапростонебапростонебапростонебапростонебапростонебапростонеба

У Чернівцях вийшла друком вулична газета «Народна допомога»

ВІТАЄМО! ВІТАЄМО! ВІТАЄМО! ВІТАЄМО! ВІТАЄМО!

Розповсюджуватимуть газету у Києві, адже досвід редакції підказав, що в Чернівцях таке видання не користуватиметься попитом. Ціна одного примірника становить 2 гривні. Газета містить 16 сторінок, половина з яких – кольорові. Вміст видання досить різноплановий, хоча й зосереджений загалом на проблематиці бездомності.

Тут ви натрапите на історію бездомного від першої особи; знайдете інформацію, куди у Києві можна звернутися за юридичною консультацією й отримати правову допомогу; дізнаєтеся новинки міністерства у впровадженні соціальної політики стосовно бездомних громадян; поблукаєте малювничою вулицею Києва – Ярославів Вал; і, можливо, зможете влаштуватися на роботу, обравши одну із перелічених пропозицій, запозичених з Інтернет-порталу Державної служби зайнятості.

Вулична газета "НД" – той випадок, коли, тримаючи її в руках, усвідомлюєш, що ти не один у цьому світі, і світ не завжди жорстокий, як тобі здається, і що є люди, які готові тобі допомогти, а чи навіть зарадити. Ти стоїш, тримаєш гарячий обід на харчованні, а за якихось півгодинки ти підеш розповсюджувати вуличну газету, аби на вечерю купити їсти за чесно зароблені гроші.

простонебапростонебапростонебапростонебапростонебапростонебапростонебапростонеба

Форум соціальних інвестицій. 24-25 жовтня 2008 року

Таку назву мала гучна і довго анонсована подія, яку організував секретаріат Львівської міської ради. За мету ставили налагодити партнерство між громадськими організаціями, владою та фондами, які виділяють гроші на розвиток соціальної сфери.

Відкривали форум Андрій Садовий, голова правління міжнародного благодійного фонду «Україна 3000» Олександр Максимчук та виконавчий директор міжнародного фонду «Відродження» Євген Бистрицький. Обіцяної Катерини Ющенко на форумі не виявилось.

У форумі взяли участь 20 фондів та трохи більше громадських організацій, які представляли свої проекти. Ці проекти попередньо проходили через конкурс «Зробимо Львів кращим», втім склад конкурсної комісії чи незалежного журі не розголошували.

Варто згадати, що проект «Оселі» – єдиної організації у Львові, яка надає притулок бездомним, до презентації перед грантодавцями не допустили. Хоча, зважаючи на те, що більшість представників фондів покинули захід в першій половині дня відразу після власної презентації, втрапили не такі вже й великі. Все ж Форум був гарним місцем для нових знайомств, зустрічі колег та партнерів, обміну контактами та й просто цікавих спостережень за намаганням влади виправдати свої заяви щодо доброї співпраці з громадою.

ПРОСТО НЕБА

ЦЫГАНЕ

В нескольких километрах от города Ровно находится большая мусорная свалка, куда свозят мусор с города и ближайших окрестностей. Те, кому приходится проезжать мимо этого места, стараются закрывать нос из-за не очень приятного запаха, но многие никогда даже и не задумываются о существовании подобного места.

Только вот в голове не укладывается, что территория, предназначенная для хранения отходов, стала домом для определенного количества людей.

Шалаши из кусков фанеры и картона, груды мусора, возле которого играют дети разного возраста, взрослых не видно – они работают, перерывают отходы, ища метал или что-то, на чем возможно будет заработать деньги. Это обыденная картина жизни Закарпатских цыган, которые обрели здесь временное место жительства и работы. Что же заставило их оказаться далеко от дома и в данном месте? Как могут люди променять свой дом на свалку?

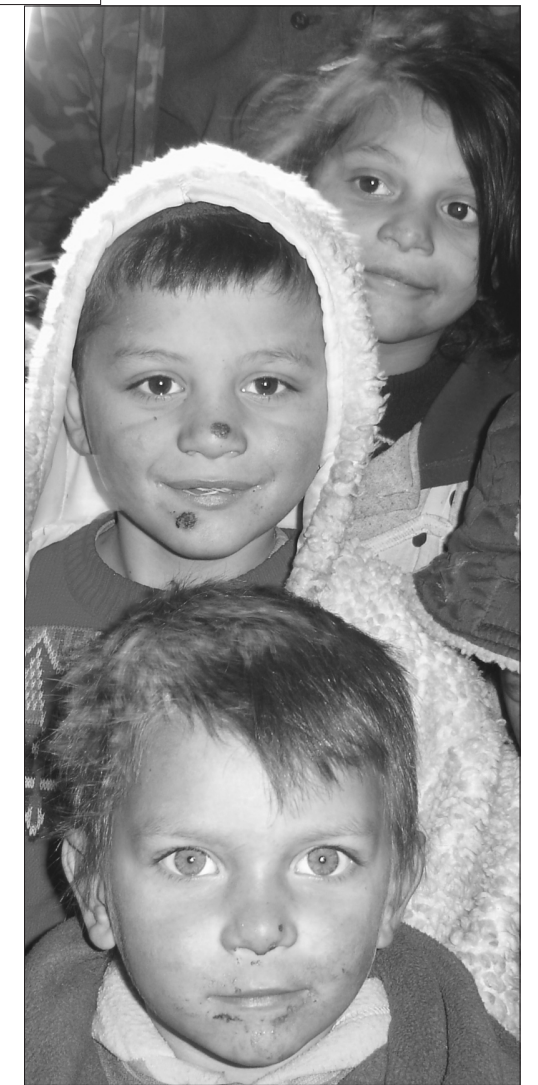

цыган, бездомных, беспризорных детей, людей с ярко выраженной алко- и нарко зависимостью и много того, чего мы не знаем, а, может, и не хотим знать. Такие люди не хуже и не лучше нас, их социальный статус не лишает их статуса Божьего творения, они нуждаются в любви, точно как и мы.

Евгений БЕГЛЕЦОВ
Фото автора

Могут, если собственное место жительства мало отличается от временного или его вообще нет. Уровень жизни среди цыган Закарпатья оставляет желать лучшего: неграмотные, без работы, многие без собственного жилья, взрослые и дети разъезжаются по разным частям Украины в поисках возможности что-то заработать, чтобы выжить. Часто они никем незамечены или же наоборот – от них отмахиваются как от назойливых мух. Но, несмотря на все выше перечисленные факты, эти цыгане находятся в центре внимания отдельных людей, а именно христианской молодежи из города Ровно, которая несет служения среди Закарпатских цыган, живущих на свалке. Такую работу мы проводим среди этой категории населения в разных местах Украины. Проповедь Слова Божьего на доступном для них языке, библейские уроки для детей, по возможности помощь едой, одеждой, и лекарствами – это лишь методы, через которые мы являем милость и любовь к этим цыганам. Сейчас они уехали, домой или куда-то еще, они не оставляют адреса потому что и сами не знают, где будут завтра.

Это всего лишь краткий обзор определенной духовной и социальной проблемы. А сколько их еще –

На два поверхи вглиб*

Журналіст відшукав родини, котрим суджено пережити цю зиму у звичайних землянках і з фанерним дахом над головою!

Поблизу гіпермаркету «Метро» завжди людно. Та покупці чи просто перехожі навіть не здогадуються, що в густому чагарнику за якихось кілька метрів розкинулося ціле поселення, схоже на табір біженців...

Телевізор на... «дровах»

Того дня в «будинку» за дітьми наглядав молодий чоловік. Знайомимось. «Можеш називати мене Вітя, бо справжнього мого імені ти й так не вимовиш», – запевнив він. У цій чудернацькій викопаній у землі хаті, «обшитій» кавалками фанери, поліетилену і ганчірок (ось і всі «апартаменти»), живе чотири родини циган, чи то пак роми, як вони завжди виправляють чужинців. Загалом у цій «господі» мешкають понад двадцять душ! «Одночасно всі тут не вміщуються, – зазначає Вітя, побачивши мій розгублений погляд. – Вони ж додому разом не сходяться! Допоки хтось на роботі, інший спить на його тапчані. А за ці три роки, що ми у Львові, дітей у нас побільшало. Лише в мене двоє з'явилося!»

Хоча до гостей тут ставляться з остерогою, та чоловік погоджується показати нехитру господарку.

«Ось тут – наша кухня, – розповідає. – А це слугує плитою». Усі кухонні меблі – два маленькі саморобні столи.

Між ними – півметрова яма, обкладена щербатою цеглою – це і є «плита», на якій готують їжу і гріють воду, щоб помитися, мешканці цих хащів. «Варимо супи й каші. Кинув у котел «тушонку» – пальчики обличеш. Щось вишуканіше приготувати тут неможливо. Та й немає потреби, ми – не гонорові, до всього звикли», – додає господар.

«А це – наш туалет», – показує Вітя на непримітну (якби не запах!) вигрібну яму, по боках якої вкопано дві дерев'яні колоди. Цей «кабінет» огорожений чотирма всадженими в землю колодами й накритий поліетиленовою плівкою. Саму ж яму дбайливий чоловік щедро посипав хлоркою. «А щоб яка зараза не завелася», – зазначає циган, немов вгадуючи мої думки.

«До хати впустиш?» – питаю. «Та заходь уже, але обережно, не розвали наші хорони», – щиро всміхається він. Пересторога не зайва, бо помешкання, яке більше нагадує цигарковий кіоск, і справді дуже «крихке». Якби воно не було оточене густими кущами, його, мабуть, давно здув би вітер. Цей «мініпентхауз» розділено двома дерев'яними перегородками на чотирикімнатна квартира. «Кімнатки»

однакові за розміром і настільки маленькі, що там заледве помістився прогнилий від постійної сирості диван і невеличка пічка «буржуйка». «Від холоду рятує?» – запитую. «Жити можна, – киває він. – Якщо ретельно полатати всі шпарини, накидати поверх ковдри одягу і добре напалити в пічці, то ще й впріти можна!»

«Ось і всі вигоди, – підсумовує циган. – Раніше в нас іще був телевізор, але ми його продали...» «Телевізор?! Він у вас що – на дровах працював?» – цей факт справді вразив. «Та ні, звісно, на електриці, – усміхається Вітя. – Ми придбали бензиновий генератор, однак на нього було годі пального настарчити, тому його також продали...»

«Нам би зиму пережити...»

Умови в поселенців – майже спартанські, якщо не гірші. Окрім харчів, головне тут – вода і дрова. «Із цим у нас немає жодних проблем, – запевняє молодик. – По воду ходимо до водосховища – це кількасот метрів. Із дровами ще простіше. Поряд є смітники, там багато порожніх дерев'яних ящиків із-під цитрусових, які викидають із «Метро». А ще чимало віконних рам – люди вставляють пластикові вікна, а ці викидають. Їх ми збираємо на зиму – дають більше жару. Ох, нам би тільки зиму пережити...» А позаяк «опалювальний сезон» уже починається, позаду халабуд щодня ростуть гірки з такихот дров. Вітя каже, що

торішня зима була «лагідною». Дуже вірить, що й ця зимою не докучатиме. Мовляв, дорослі добряче загартовані, а от діти ще не дуже готові до таких випробувань...

«А як на життя заробляєте? Коней крадете?» – жартую. «Ти десь тут хоч одне сідло бачив? – добра тонна. Кажуть, працювали цілий місяць. Увечері потягнуть добро на вокзал. Мовляв, лише на перевезення всього цього два дні піде. «Уже завтра нам на зміну приїде інша родина, потрібно поспішати», – каже Василь Рамзанов. На відміну від ромів, які отаборилися поблизу «Метро», у «грибовицьких» побутових проблем значно більше. Живуть закарпатці майже просто неба – також у маленьких схронах. Якщо з дровами проблем немає, то по воду доводиться чимчикувати шість кілометрів – до села Збиранка. «Воду набираємо у пластикові пляшки, – розповідає Рената. – Складаємо кількадесят у мішки і тягнемо до табору».

Життя на смітнику

Тим часом, на іншій околиці міста, неподалік Грибовицького звалища, розташувався інший ромський табір. Із квітня по жовтень там живуть циганські родини із Закарпаття. Сюди вони приїжджають збирати одяг на смітнику. Працюють за так званим вахтовим методом – місяць збирають речі, а

згодом тиждень продають цей крам удома.

Того дня вдалося застати родину Василя та Ренати Рамзанових. Вони саме пакували величезні тюки з назбираним на звалищі «товаром». «На око» там – добра тонна. Кажуть, працювали цілий місяць. Увечері потягнуть добро на вокзал. Мовляв, лише на перевезення всього цього два дні піде. «Уже завтра нам на зміну приїде інша родина, потрібно поспішати», – каже Василь Рамзанов.

На відміну від ромів, які отаборилися поблизу «Метро», у «грибовицьких» побутових проблем значно більше. Живуть закарпатці майже просто неба – також у маленьких схронах. Якщо з дровами проблем немає, то по воду доводиться чимчикувати шість кілометрів – до села Збиранка. «Воду набираємо у пластикові пляшки, – розповідає Рената. – Складаємо кількадесят у мішки і тягнемо до табору».

Однак на ці клопоти у них є цілий день, позаяк працюють вони тільки вночі. Поки не стемніє, їх не пускають на звалище місцеві мешканці, які збирають там металобрухт і склотару. «Працюємо з десятої години вечора до четвертої ранку, – каже пані Рамзанова. – Так постановили місцеві, вони прискіпливо оглядають

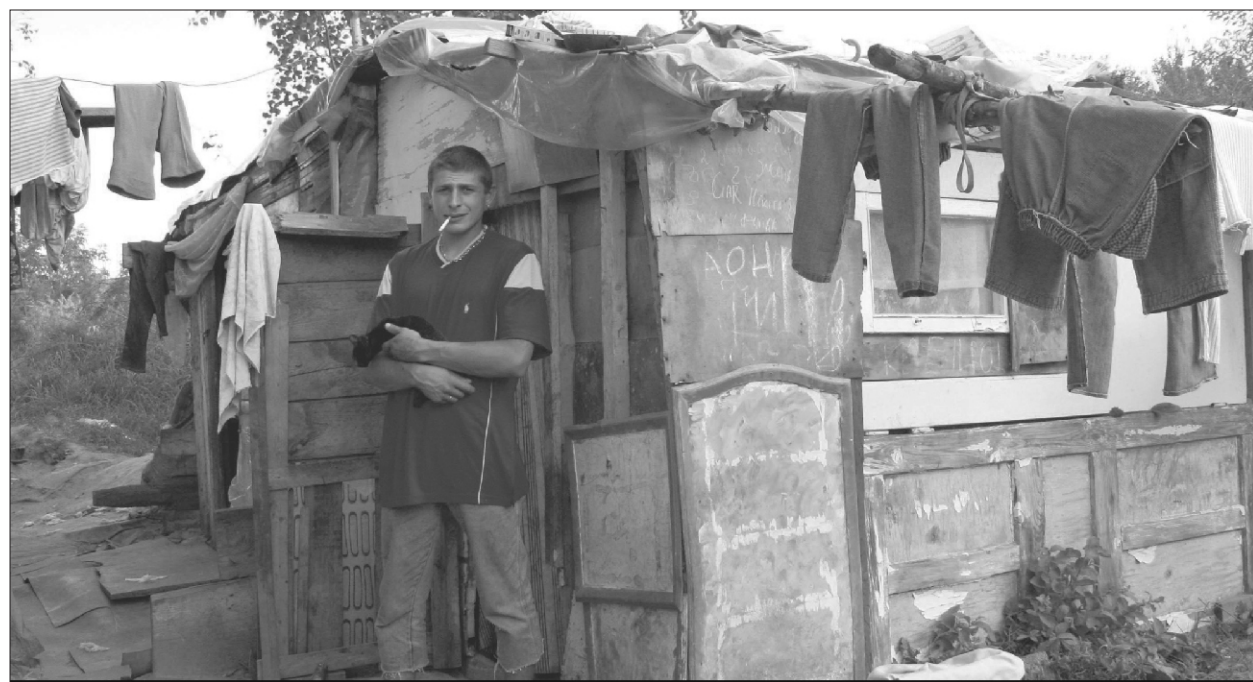
назбираними, чи ми, бува, не забрали металу».

«Родзинка» цієї родини – в іменах їхніх дітей. Нарекли малечу на честь голлівудських акторів. «Наймолодшого сина звати Антоніо, як актора Бандераса, – пояснює Василь. – Доньку, якій вчора виповнилося чотири роки, ми охрестили Монікою – на честь красуні Белуччі. Ще в нас є п'ятилітня Памела – колись ми дивилися серіал «Рятівники Мелібу», в якому грає Памела Андерсон». Родина Рамзанових віддала честь також індійському кінематографу: ім'я найстаршої доньки – Гіта, як однієї з героїнь фільму «Зіта і Гіта».

Наостанок цікавлюся в господарів «обійстя», чи, бува, немає в них якої роботи в рідному місті – мовляв, навіщо так далеко їздити? «Та не сидиться нам удома, – зізнається Василь. – Цигани повинні кочувати, це в нас у крові».

Руслан ОРУДЖЕВ

Фото автора

Цього «стратегічного» запасу дров вистачить на один місяць

* Статтю за дозволом автора передруковано з газети «Інформатор» від 30 вересня 2008 р

Українські бездомні дивляться на зорі

Ця стаття була опублікована в журналі Perspectives асоціації соціальних працівників провінції Британська Колумбія в Канаді у вересні 2008 року після літнього візиту Тані Жулкооскі до Львова.

Прогулюючись львівськими вулицями з бруківкою та східноєвропейською архітектурою, не завжди можна помітити стареньку бабцю з протягнутою рукою на вході до Латинської катедри. Сидячи в парку на лавках чи просто лежачи на траві, безпритульні потихеньку готуються до своєї єдиної трапези за цілий день. Чоловіки та жінки середнього та похилого віку приносять з собою скляні банки, набирають чаю та отримують пластиковий стакан з макаронами швидкого приготування. Такий обід чотири рази на тиждень забезпечує міська рада Львова. Раз на тиждень місцева громадська організація «Оселя» привозить домашній обід, який готують та роздають теж в недалекому минулому бездомні.

Зовсім недалеко, біля неймовірно красивого Оперного театру, сім'ї беруть на прокат маленькі машини для своїх дітей, щоб вони поїздили п'ять хвилин навколо фонтану. Важко не помітити

зверхні погляди, звернуті на беззубих та неголених бездомних, які прямують кудись по місту. Зустрівши кількох таких осіб на роздачі їжі, у мене, соціального працівника з Канади українського походження, виникло кілька запитань: чи досвід тутешніх бездомних людей чимось відрізняється від канадського? Які послуги для них доступні? Звичайно, соціального працівника цікавлять такі речі, коли він приїжджає вперше до якогось міста.

Юрій Лопатинський, фахівець з питань соціального захисту розповів про діяльність, яку здійснює громадська організація «Народна допомога» разом з міською радою та іншими організаціями для захисту прав соціально виключених осіб. Він сказав, що про бездомність у Львові ніхто не говорив аж до 2005 року, коли вдарили незвичні для місцевості морози. Проблему побачили тоді, коли майже тридцять людей замерзли на вулицях. Як канадійка, я розумію, що таке сильні морози і почала дивуватися, чому ці люди не пішли в нічліжку. Але як канадійці, мені так само важко було зрозуміти, що у Львові взагалі немає нічліжок, як і немає банків їжі та польових кухонь. Супермаркети не готові віддавати продукти, коли підходить закінчення терміну придатності – вони самі можуть продавати їх протермінованими. З населенням 830 000 мешканців, Львів тільки починає впроваджувати програми для маргіналізованих груп. Студенти спеціальності «соціальна робота» складають карту бездомності Львова, наводять контакти з бездомними, входять до них в довіру і таким чином допомагають їм зробити перший крок до повернення в суспільство. Вони збирають дані про кількість бездомних людей і місця їхньої ночівлі, крім, наприклад, вокзалів. Було дивно, що таких відомостей ще немає. Хоча, своя іронія тут в тому, що, навіть володіючи такими даними в Ванкувері, ми не далеко втекли. В нас є багато притулків, програм харчування, центрів детоксикації, але визначальні соціальні та політичні чинники залишаються тими самими. Ентузіазм соціальних працівників в Україні, які на передових творять соціальну історію своєї громади та відданість, з якою працюють студенти та молоді фахівці, просто надихає. З таким самим захопленням соціальний працівник Мар'яна Соха розповідає про дуже успішний проект, який розпочався п'ять років тому – це функціонування Спільноти взаємодопомоги «Оселя» (Оселя по-українськи означає «родинний дім»). Спільнота являє собою дім для бездомних людей, яких сюди гостинно приймають і дозволяють залишатися скільки вони хочуть. Так довго як вони хочуть? – Так, їм можна залишатися до тих пір, коли вони стануть психологічно готові працювати на новій роботі і жити в суспільстві, – пояснює Мар'яна. Дехто залишається тут навіть на два або три роки. Безпритульні в Спільноті забезпечують себе через збір від населення старих меблів та речей, які вони реставрують та перепродують, залишаючи собі весь дохід. Неймовірно! Це вперше соціальний працівник з Канади почув про існування такої програми – без жодного часового чи фінансового обмеження. Можливо, Україна і не пасе задніх у своєму баченні соціальної роботи з бездомними. Кілька візитів до Оселі в мальовничому містечку Винники переконали мене, що це виняткова

програма. Серед двадцятьох осіб, які живуть в кімнатах по двоє, там є три жінки і троє дітей. Взагалі-то, Оселя не є притулком для жінок з дітьми та, оскільки, вони як першопрохідці самі визначають свою політику, то в цьому випадку зробили виняток. І справді, присутність дітей створює світлу та веселу домашню атмосферу. Це не єдиний прийнятний виняток, який зробила Оселя. Зважаючи на відсутність часових обмежень перебування тут безпритульних людей, постає питання: що робити, коли будинок заповнений, а є ще охочі приєднатися до Спільноти? Мешканці спільно з працівниками вирішують, кого прийняти в свій дім. Якщо в будинку немає вільних місць, але мешканці готові прийняти когось в Спільноту, вони приймають людину третьою в якійсь зі своїх маленьких кімнат або пропонують місце на балконі чи фойє. Яку ви знаєте програму в Канаді, яка б приймала людей в притулок на такій основі? Законодавче регулювання праці, правила пожежної безпеки чи навіть типові положення про притулки для бездомних не є визначальними в політиці організації. Це просто люди, які допомагають іншим людям, користуючись тими обмеженими ресурсами, які вони мають. Олеся Саноцька, виконавчий директор Оселі, та Мар'яна Соха зазначають, що діяльність організації має непрямий вплив на суспільне сприйняття бездомних – принаймні в своєму регіоні. Громада бачить, що бездомна людина може змінити свою ситуацію, якщо їй допомогти, тому і готова допомагати. Антикварні та старі меблі, які тут ремонтують, користуються великим попитом. Інколи колишніх бездомних запрошують ремонтувати меблі і в інші магазини. Діти шкільного віку ходять в інтернат, а на вихідні та канікули приїжджають в Оселя. Маленька чотирирічна дівчинка, без сумніву улюблениця в Оселі, каже, що цими днями

в них небагато гостей. Вона звикла, що її постійно фотографують – її фото було на обкладинці першого номеру «Просто неба» (що на англійську можна перекласти як «спати під зірками») – нового вуличного журналу, який бездомні продають по 3 гривні (\$0.66 CDN), щоб заробити собі гроші та інформувати громаду про проблему безпритульності. Не зважаючи на такі позитивні зміни, для Львова теж притаманна проблема протестів сусідів проти відкриття нічліжки. Новий притулок мали відкрити неподалік центру міста, але через скарги сусідів, які не хотіли бачити бездомних в своєму районі, перед бездомними закрили двері до нового приміщення. Бо в Україні вірять, що через відкриття притулку, збільшиться кількість бездомних.

Соціальний працівник Людмила Алієва з міста Києва говорить, що для зміни громадського ставлення та вирішення проблеми бездомності потрібно змінити саму систему поглядів. Пересічні громадяни вважають, що бездомні ліниві і люблять жити на вулиці. В кращому випадку можуть поспівчувати, що їм не пощастило в житті. Люда також зауважила, що соціальні працівники найкраще зможуть вирішити цю проблему, бо використовують в своїй роботі індивідуальний підхід, що базується на потребах людини, а також мають добре бачення соціально-політичної ситуації, що визначає проблему. Можливо, тиждень бездомності, який проходив в Канаді в жовтні, є доброю нагодою переглянути наші підходи і придивитися до простіших, але успішних програм за кордоном. З такою програмою як в Оселі, можна подати один одному руки і разом дивитися на зірки.

Таня ЖУЛКОСКИ
Переклала **Мар'яна СОХА**
Фото автора

Дискримінація за рагульською ознакою

У моєму місті купа рагулів і, нічого не поробиш, – вони смердять. Деякі з них одружені. Рагулі-фотографи керували цими недомірками на весіллях, фіксуючи на знімках фальшиві золоті усмішки та неприродні пози. З цими усмішками та в цих позах вони й з'їхалися до Львова. Шалена більшість – це діти селищ, або – діти смт. Коли я проходжу повз місцеві гуртожитки, я затримую повітря. На мить я перестаю дихати. Інколи, я, навіть, заплющую повіки, аби не бачити те, що я не дихаю. Мабуть, діти смт найбільше смердять в моєму місті. Вони приїхали сюди зі своїх смердючих селищ міського типу, де рагулі є в кожній хаті. Але на городі вони перестають бути рагульями. На городі вони сапають бульбу. А в хаті вони гонять самогонку. І тому вони рагулі.

Мені доводилося зустрічати рагульських дівчат, котрі привозили із собою у пластикових пляшках саморобну горілку. Дівчата напивалися тією горілкою, і знімкували свої розпечені рагульські пички на рагульські мотороллівські телефони, аби вивисити це «добро» на «однокласниках». Вахтери в гуртожитках, як правило, не зважали на такі дрібниці. Вахтери, подекуди, дивилися львівське телебачення, – тож було чим зайнятися. Телебачення, традиційно, затягує. Робить з людини телемана. А декотрих робить мільйонерами. Мільйонери також не люблять рагулів. Мільйонери люблять свої статки.

Фінансові капітали українських багатіїв сягають Говерли. А гори – це багатство бідних. Той, хто не володіє мільйонними статками, той ходить у гори. Всі інші – їх купують. Тобто, приватизують. Ти можеш піднятися на гору, але до самої вершини тебе не пустять – приватна власність. Так роблять рагулі, які ЩЕ не стали мільйонерами, але збираються. Так роблять рагулі, котрі ВЖЕ пофарбували клаптик свого будинку в несподіваний колір, аби перехожі на вулиці могли висловити своє щире захоплення – сірій будівлі і жовтому під'їзду!

Виходячи із жовтого під'їзду, дзвенькотячи ключами від машини, затямте: машина – це зло. Дорогами можна їздити в автівках і створювати корки. Декотрі рагулі, стоячи у корках, викидають сміття з машини одразу на проїжджу частину. Можливо, колись вони випадково викинуть з бардачків свої липові дипломи юристів, отримані в липових закладах освіти: їхня юридична свідомість у корках просто засинає.

Моя ж свідомість часто прокидається зранку. Коли я проходжу повз автобусну зупинку, створюючи враження заклопотаного рагуля, завжди спостерігаю суто львівську, а, відповідно, рагульську, ситуацію: воно пхається, але лізе, лізе і пхається. Воно торуватиме ліктями шлях, аби з розчавленою пікою на склі опинитися всередині салону. Таких рагулів пан шофер бере залюбки. Пан шофер не хоче підвозити тільки підстаркуватих бабусь, які вже тепер змахують грошима в повітрі, зупиняючи маршрутне таксі. (Є в нас у Львові один вудій, за ідеологічним переконанням – мудрець, котрий бабусям радить «чекати на наступний автобус – спеціальний для таких, як вони»). Бо таких, як він вже посадили за кермо!

простонебапростонебапростонебапростонебапростонебапростонебапростонеба

Стабільний розвиток. Чергова зустріч представників спільнот «Емаус»

Відбулася вона в жовтні у Лісабоні. Цього разу дискусії та доповіді учасників стосувалися питання стабільного розвитку. Спільнот Емаус у світі налічується більше 300 на всіх континентах (Спільнота взаємодопомоги «Оселя» в березні цього року стала членом руху) і напрямки діяльності буває відрізняються кардинально. Відтак учасники обговорювали як рух може спільно спричинитися до позитивних змін як в своєму регіоні, так і на глобальному рівні.

Стабільний розвиток має бути соціально відповідальним, так само як і екологічно продуманим. Основними темами на зустрічі були економічне використання ресурсів, розвиток місцевих громад, альтернативний ринок праці для соціально виключених осіб та вплив на місцеву і міжнародну політику.

Рух Емаус, маючи більш як півстолітній досвід праці з соціально виключеними, й справді може запропонувати достойну альтернативу. Якщо в суспільстві є люди, які з певних причин не мають достатньо ресурсів, щоб жити в тих умовах, які є зараз і якщо таких людей стає щораз більше, то потрібно створювати для них альтернативні умови. Бо ж кожна людина має право гідно прожити своє життя.

Емаус називає себе рухом проти бідності та несправедливості. Можна навіть сказати, що це і є рух бідних. Люди об'єднуються в спільноти, щоб разом продемонструвати наскільки простіше можна влаштувати своє життя. Вони живуть за рахунок «відходів» споживацького суспільства – непроданого одягу з дорогих магазинів, їжі, яку віддають їм супермаркети, старих офісних та домашніх меблів, побутової техніки та комп'ютерів. Від всього цього відмовляється споживацьке суспільство, щоб купити собі краще, дорожче, модніше.

Це не пропаганда бідності, а демонстрація того, скільки насправді людині мало потрібно, щоб жити достатнім життям. Маленькі люди творять великі діла. Вони більше переймаються проблемами навколишнього середовища, турботою про бідних, несправедливістю з розподілом ресурсів у світі, ніж власним добробутом. Дарма, що вони не мають власної нерухомості та рахунків в банку. Їхнє життя повноцінне, бо має сенс.

Деякі особливості державного соціального захисту або Кому пощастило найменше?

В українських законах все дуже гарно прописано. Навіть в Конституції пише, що «кожна людина має право на житло», але досвід свідчить, що права «мати право» потрібно довго добиватися.

Після тюрми знову тюрма?

Людина, що вийшла з місць позбавлення волі і якій на виході не віддали паспорта (навіть якщо забрали на вході) має невеликі перспективи. Щоб виробити новий паспорт їй потрібно стати на облік в міліції в районі, куди її спрямували з управління виконання покарань і де вона зареєстрована. Проте, за час ув'язнення людину могли давно виписати, квартиру продати і замести всі сліди, а міліція не хоче ставити на облік людину, якщо вона не зареєстрована в їхньому районі, порушуючи при тому закон про свободу пересування і вільний вибір місця проживання. Більше того, бездомну людину, що вийшла з місць позбавлення волі не ставлять на облік в міліції навіть в районі, до якого юридично належить Центр обліку бездомних. Мова йде про Шевченківський район і паспортний стіл, працівники якого вважають, що мають право вирішувати хто заслуговує на документи, а хто може й без них обійтися. Колишніх в'язнів там на облік не ставлять, бо ті «не з їхнього району».

Отже, бездомний не стає на облік, відтак не виробляє нових документів. А без документів довго на волі не пробудеш: або з безвиході вчиниш якийсь злочин або тобі «пришиють» чийсь інший. Кому найлегше «пошити» справу? Правильно, бездомному без документів і з кримінальним минулим. Ось так і живуть вони – від одного ув'язнення до іншого, бо на волі не мають «свого району».

Якщо немає нічліжки, то може в гериатричний пансіонат?

Щоб бездомний пенсіонер влаштувався в гериатричний пансіонат, потрібно зареєструватися в Центрі обліку бездомних громадян та в паспортному столі Шевченківського району. Процедура виготовлення документів триває від трьох місяців до року. Далі потрібно отримати медичний висновок лікарів за місцем реєстрації (приблизно ще 1 місяць). Працівники Центру обліку допомагають бездомній людині влаштуватися в гериатричний пансіонат, але все-одно не мають де її тимчасово поселити і весь той час вона приречена бути на вулиці – поспробуйте поносити тиждень з документами, ночуючи на вокзалі, ховаючись від дощу і шукаючи їжу. Не дивно, що мало кому це вдається.

Інспектори особливо не поспішають влаштувати людину в пансіонат, особливо якщо немає супроводу соціального працівника. Справа може місяцями стояти на місці, а бездомного (похилого чи

неповносправного) «посилатимуть» з однієї контори до іншої, щоб зібрати інформацію за весь свій життєвий вік: де, коли і скільки працював, коли народився, одружився, розлучився, скільки дітей і де вони всі, де прописувався і звідки виписувався, чим хворів, хворієш і будеш хворіти, коли і яким документом тебе надіяла любляча держава, чи хтось вивезе твоє тіло з їхньої установи, коли ти помреш. Список такий довгий, що дехто відразу махає рукою і йде куняти на свою лавку.

Для осіб, які мають прямих родичів, інші умови. Крім пенсії, яку забирають в пансіонаті, покривати решту витрат на утримання повинні прямі родичі (в основному, це – діти). Перебування однієї людини в пансіонаті коштує приблизно 2000 грн на місяць. Отже, майже півтора тисячі грн повинні доплачувати діти.

Але... якщо діти самі не можуть чи не хочуть утримувати батьків, чи зможуть вони доплачувати таку суму? І чи взагалі ті діти турбуються про батьків, якщо віддають їх в установу, умови якої важко назвати людськими чи хоча б нормальними.

Чому так? Бо в закладі для 400 осіб, кожна з яких має за собою гіркий життєвий досвід та психологічну травму (інакше вони б там не опинилися) немає жодного психолога чи навіть соціального працівника. Лише медичний і обслуговуючий персонал. Ось тобі таблетка, ось твоя каша і доживай спокійно свої дні. Спокійно не виходить. Люди там п'ють і влаштовують бійки, сваряться між собою і не знають, що робити зі собою і своїми проблемами. Санітарки їх бояться, а керівництво розводять руками.

Не зважаючи на такі умови, для деяких людей навіть такий пансіонат – це вихід. Мова йде про старих батьків, над якими знущуються діти і забирають їхню пенсію собі на випивку. Вони взагалі беззахисні, бо міліція старається не втручатися в «сімейні справи», навіть якщо жертва фіксує побиття. Втекти від дітей-насилників в гериатричний пансіонат важко, бо хто їх змусить доплачувати за утримання батьків? Можна піти в суд, але гнані всіма люди рідко туди доходять. Бо не вірять.

**Олеся САНОЦЬКА,
Мар'яна СОХА**

Фото **Тараса КУШНІРА**

У цій історії немає жодної моралі

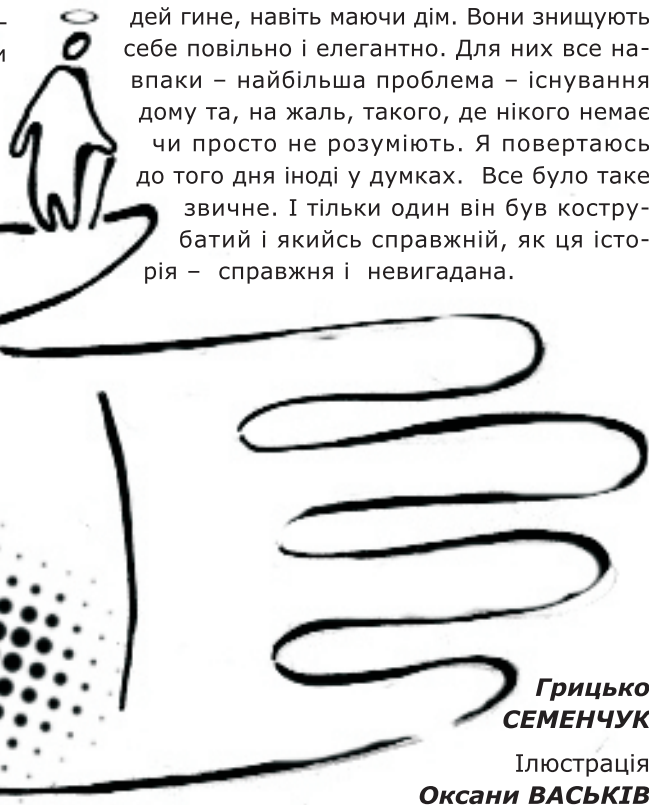
В Україні близько 69% населення схильні до соціопатії. З них вже майже один відсоток переживають першу стадію цієї психічної хвороби...

Якось мені на Великдень довелося познайомитись зі святою людиною. Це було знаково. Саме на Великдень. Те свято взагалі проходило якось незвичайно. Багато людей – багато знайомств. Поміж усієї тої біомаси митців можна було вирізнити одного – НЕ митця. Життя цих людей – авангард. Їхня святість – це їхня незалежність. Мало хто з нас помічав філософське ставлення цих людей до світу. Я кажу про бездомних.

Це я зрозумів під час знайомства з Сашою. Так він мені відрекомендувався. Хоча дивно називати людину Сашею, коли у вас різниця близько 30 років. Познайомилися ми (я і мій друг Юрко) з ним майже в центрі міста Хмельницького. На безлюдних розвалинах міського овочевого ринку. Був вечір і нагадує ще раз – Великдень.

Історія Сашка (з дивним по батькові – Славкович) дуже дивна. Прослідкуємо хронологію: народився в Норильську – був шахтарем – займався боксом (став майстром спорту) – виростив сина і дочку – втратив роботу – почав пити – почав отримувати пенсію (розмір близько 2000 гривень) – дружина вигнала з дому – почав бомжувати. І от тепер переді мною стоїть кремезний чоловік, боксер, батько двоох дітей – п'яний, з перебитими ногами, розбитою головою, брудний і найголовніше – безсилий жити. Пенсію, яку цей чоловік отримує, одразу забирає (за його розповідями) міліція! Дружина додому не пускає. Діти не розшукують. Доводиться перебиватися збиранням пляшок і просити гроші. А найгірше – те, що людина розуміє всю важкість свого становища, але продовжує пити і повільно котиться вниз.

Після того я його не бачив. Мені здається, що він уже помер. Або загинув в якійсь п'яній потасовці. Ці люди після смерті не залишають слідів. Їх ніби й не було. По них залишаються лише залізні хрести з надписами чи номерами.

Грицько СЕМЕНЧУК

Ілюстрація Оксани ВАСЬКІВ

Тепер поговоримо про інше. Бездомний – це митець, який повністю звільнився від світу. Мало хто це розуміє, але ми маємо велику кількість таких собі Сковородинців, які щодня ходять поміж нас. Найгірше, що цей інтелектуальний і фізичний запас нашої нації гине у нас на очах.

Спілкування з такими верствами населення для мене завжди певне одкровення. Їхні історії достойні цілих книг і романів. Зрештою, ці люди повернулися до первинного способу життя – виживання і мислення. Вони визнають, що опустилися на саме дно, але їм в деяких випадках це дійсно подобається. Вони як поети – кайфують від життєвих проблем. Щоправда, проблеми трохи різні. Образи цих людей завжди перекликалися в літературах різних країн від найдавніших українських сліпих подорожніх до сучасних урбаністичних месій з подертим одягом. Невід'ємна ознака кожного з міст – свої місцеві бездомні персонажі.

Дехто зовсім відмінний від нас з вами знає – соціум найгірший фактор зміни людської свідомості. В ньому відмирало багато талановитих людей. Бо наше суспільство – лише велике скупчення самотніх людських доль. Просто дехто абстрагується від цього – втрачає душу, дехто навпаки – сприймає це надто серйозно і втрачає життя. Найкраще за все – балансувати між цими двома варіантами. Бо якщо не балансувати – можна втратити все.

А тепер ще одне. Подумайте, скільки людей гине, навіть маючи дім. Вони знищують себе повільно і елегантно. Для них все навпаки – найбільша проблема – існування дому та, на жаль, такого, де нікого немає чи просто не розуміють. Я повертаюсь до того дня іноді у думках. Все було таке звичне. І тільки один він був кострубатий і якийсь справжній, як ця історія – справжня і невигадана.

Водичка з легким присмаком ПИВА

Як не намагався, але зміг витримати перегляд лише невеличкого шматка передачі «Знак якості» на УТ-1, де йшлося про виробництво пива. Якби не знав, як воно наразі виробляється, то і повірив би в те, що мені намагалися видати за правду. На сторінках однієї з чернівецьких газет мене також намагалися переконати, що пиво, насправді, таке саме, як його варили і в сиву давнину, і в радянські часи, і що з кожним роком технологія виробництва тільки покращується. Я не старий дід, який тільки і може, що бідкатися, як добре було колись і як погано – тепер. Так вже сталося, що змалечку на прохання стомленого після роботи батька, я героїчно відстоював чергу за «рідким хлібом» у пивному барі з трилітровою банкою у сумці. Єдиний на той час сорт пива – «Жигулівське», розбавлене, тепле, низької якості, дешево, проте зварене за традиційною технологією і, відповідно, «живе». Насправді, живе, бо справжнє світле пиво повинно скиснути за 7 діб, а темне – за 12 діб.

Пробачте, але те, що зараз пропонується споживачам, виробляється зовсім не так, і тому вироблений продукт зберігати можна до півроку. За рахунок чого? Зварене пиво, перед тим, як залити в пляшки, доводять до 90°C, аби, вбивши пивні дріжджі і видаливши з пива пивний спирт, припинити процес бродіння. Звісно, цей, так званий, процес пастеризації робиться не задля нашої з вами користі, бо пастеризоване пиво не містить і сотой долі тих корисних речовин і навіть вітамінів, за які воно й дотепер визнано за лікувальний засіб.

Якщо спробувати його після цього на смак, то навряд чи хто захоче продовжувати пити це смердюче, без звичних бульбашок та притаманної гіркоти, пійло. Видаливши остаточно воду, густу, немов смола, рідину можна зберігати роками. Пригадуються роки з 5–10 тому газетні реклами, де пропонувалося кожному охочому за досить прийнятну ціну придбати

портативний пивний заводик з добрим десятком готових для розливу всесвітньо відомих сортів пива. Концентрований розчин пастеризованої гидоти треба було всього-на-всього вставити в прилад, на кшталт автомата із розливу солодкої води, натиснути кнопку, а далі розумна автоматика самостійно, в потрібній концентрації додасть потрібні компоненти і на виході ви отримаєте те, що і п'єте по сьогодні. Смачного!?!?!?!?

Насправді, це «щось» розводиться до потрібної концентрації водою, додається лимонна кислота для запобігання бродінню та певна кількість зернового спирту для міцності, під тиском відбувається насичення вуглекислим газом і, насамкінець, розливається

у пляшки або кеги. Лише один виробник пива хоч якось вирішив реабілітуватися перед споживачами, написавши на пляшці лише одного з сортів свого пива, що воно «збагачене справжнім пивним спиртом».

Як дізнатися, яке пиво Ви п'єте? Пиво з позначкою «пастеризоване» є саме тією бурдою, що описана вище. Його проти показано лити на каміння в парній, бо запах хімії переб'є вам всю насолоду. Також не намагайтесь варити на пастеризованому пиві раків, бо дарма зіпсуєте делікатес. Це «пиво» ви можете налити на лавку і сісти на нього хоч на цілий день, але воно ніколи не прилипне до ваших шкіряних штанів, як в середньовіччі. Саме так в ті часи перевіряли його якість. Просто налийте таке пиво у стакан і спробуйте його через 1–2 хвилини, коли його полишить вуглекислий газ. Навряд чи воно варте, щоб його після цього пили. Ну і наостанок, справжній пивний спирт, навіть, якщо його зазначено на пляшці, як 4,3 % спирту «вставляє» краще, ніж 7,2% зернового спирту, позначеному на пляшці з пастеризованим пивом.

Але, насправді, під час бродіння обсяг пивного спирту до якого пиву не вищувати 5,4%, позначено цього показника – ознака додавання зернового спирту. У «живому», а отже, справжньому пиві після відкриття пляшки тільки збільшується процес бродіння, і це можна побачити у вигляді ниточок бульбашок, які нагадують нам, так-так, ви не помиляєтесь, процес бродіння у келиху шампанського. Нічого дивного – в обох випадках ми бачимо процес бродіння, що активізується в процесі контакту з повітрям.

Я свідомо не вказую, яке саме «живе» пиво на полицях чернівецьких магазинів, проте мені болісно дивитися, що з часом цього, чи не єдиного, ще існуючого виробника «живого» пива можуть завдяки нашій з вами нерозбірливості або невибагливості «проковтнути» саме виробники пастеризованої бурди.

Юрій МУЛЯР, соціальний працівник, автор живого журналу, присвяченого бездомним людям: <http://samiposobi.blogspot.com>

Ілюстрація Оксани ВАСЬКІВ

Дискримінація людей з інвалідністю – реальність чи перебільшення?

Чи переслідують у нашій країні інвалідів? Дивне питання, скажете ви. Навпаки, їм допомагають як слабшим і потребуючим. Держава платить їм пенсію, безкоштовно видає автомобілі та інвалідні візки, вони їздять на курорти, лікуються в санаторіях.

Але в дійсності все далеко не так чудово. Давайте спитаємо самих людей з інвалідністю – тих, хто відчуває реальне життя «на своїй шкірі». Когось часто ображали в сім'ї чи на вулиці. Когось не пускали в транспорт. Когось несправедливо вигнали з роботи. Хтось пережив побої, насильство, холод, недоїдання, обмеження свободи пересування. А дехто може сказати, що побував на межі життя і смерті. Дехто страждав у дитинстві, дехто на старості літ. Але чи можливо, щоб хтось спеціально переслідував людину на підставі того, що вона інвалід?

Зараз деякі майбутні вади можна визначити ще до появи дитини на світ. Якщо медики виявляють, що майбутня дитина народиться з інвалідністю, вони радять матері позбутися дитини ще до народження. Якщо подивитись на цю ситуацію принципово, то можна побачити в ній позбавлення права на життя. В народі побутує така думка: «Навіщо, мовляв, такій дитині мучитись і мучити батьків». І, навіть, якщо дитина народжується, у неї в багато разів більше шансів позбутись рідних батька-матері в перші дні життя, ніж у здорової дитини. Таких дітей часто залишають у пологовому будинку, передають у будинки дитини. Так радять самі «співчутливі» працівники пологових будинків, лікарі.

Ми часто можемо почути, що діти не отримують у закладах опіки достатнього догляду, навіть нормального харчування. Медсестер мало, дітей багато і, навіть, якщо вони кричать, на руки їх ніхто не бере, не тулить, не заколисує. З часом дитина взагалі перестає кричати, бо це не має сенсу. У деяких дитячих будинках «важких» дітей взагалі не одягають, а в кращому випадку лише перепеленують.

Потрапляючи до інтернату, дитина з інвалідністю позбавляється права виховуватися в сім'ї, гарантованого їй Конституцією

і Конвенцією про права дитини ООН. У деяких інтернатах діти не мають жодної своєї власності. Навіть одяг їм довільно міняють після прання. Вони ніколи не можуть побути наодинці, погуляти на природі, вибрати бажану чи небажану їжу, рід заняття. Їхнє перебування одноманітне, бездіяльне, позбавлене сенсу.

Якщо ж дитина з інвалідністю виховується в сім'ї, це ще не гарантує їй нормального догляду і щасливого життя. Адже витрати на лікування часто непомірно високі, навіть близько не співмірні з розміром соціальної допомоги. Тоді сім'я опиняється в глибокому роздвоєнні між необхідністю рятувати дитину і ризиком позбутися засобів для існування. Припустимо кращий випадок – коли гроші є... Навіть тоді замість спокійного життя дитині загрожують постійні і дуже обтяжливі, болючі процедури, курси уколів, повторні операції, неможливість гратися з однолітками. Лікарі ставляться до дитини з важкою інвалідністю як до «безнадійної» і вважають, що краще застосувати найсильніші ліки, ніж не досягти результату. В такому випадку, рятуючи нервову систему, «гроблять» печінку, інші органи, адже лікар вважає, що дитина і так «приречена». Де ж така дитина може зазнати радощів рухливих забав, спілкування з природою, можливості насолоджуватися загальною любов'ю...

На наступному етапі йде школа, далеко не завжди доступна для дитини з особливими потребами. Хоча законодавство гарантує право вибору навчального закладу і форми освіти, в реальності перед такою дитиною здебільшого є одна перспектива – це спеціалізований інтернат, де, як вважається, вона не буде ображена між «такими самими» дітьми. Але ж неповносправність практично завжди індивідуальна, вимагає унікального підходу, а в інтернаті на всіх індивідуального підходу не напасешся. Якість навчання в інтернатах на голову нижча, ніж у звичайних загальноосвітніх школах. У «інтернатських» дітей часто занижене усвідомлення своєї гідності, самоповаги. Після закінчення закладу молоді люди часто виходять непристосовані до реального світу, без необхідних соціальних вмінь. Вони не знають, як готувати їжу, прибирати, не вміють розпоряджатись коштами, не проявляють своєї ініціативи. Дорослішання такої людини не проходить легко. Тим більше, що серцю не накажеш – люби таку чи іншу особу. Молоді люди з інвалідністю дуже часто комплексують, а психолог не завжди може зарадити в особистому житті.

Професійний вибір молоді людини з інвалідністю доволі обмежений. Спеціалізовані заклади пропонують невеликий набір професій. Існує право вступу поза конкурсом, але попередня підготовка далеко не

завжди дозволяє такій людині втриматись у стінах навчального закладу, де вже немає спеціальних скидок на ті чи інші обмеження здоров'я. Серед молоді з інвалідністю рівень освіти за статистикою в багато разів нижчий, ніж у середньому по країні. Існують і загальні перешкоди, адже 99,9% закладів вищої освіти не пристосовані, наприклад, для пересування осіб на інвалідних візках чи незрячих.

Доступність середовища і транспорту – це окремий вид дискримінації. Важко навіть сказати, яка частка «загальнодоступних» об'єктів – житлових будинків, магазинів, аптек, вокзалів, автобусних станцій – насправді є доступними для людини у візку. Хоча діючі будівельні норми, накази, укази і закони вже близько 10 років забороняють будувати споруди, в яких не передбачена загальна доступність, більшість об'єктів все ще по інерції зводяться недоступними.

Уявіть собі стан людини, яка зламала ногу чи ззнала інсульту. Вона опиняється в становищі в'язня у своїй квартирі на якомусь поверсі. Ніби ніхто не за суджував її до такого покарання, однак невмолимим сходи, пороги, бордюри, неправильно запарковані автомобілі не дозволяють такій людині просунутись бодай на якихось 10 чи 100 метрів, скористатись магазином, телефоном, навіть своїм власним балконом, навіть туалетом. Людина ні кроку не може ступити без сторонньої допомоги, навіть якщо її фізичний стан дозволяв би жити більш активним життям. Це дискримінує людину на візку, обмежує у її прагненні вчитись, працювати, подорожувати, рівноправно спілкуватись з іншими людьми.

Безробіття або вкрай низькооплачувана робота – це ще одна біда неповносправної людини. Навіть гарантована законом 4-відсоткова квота робочих місць для працевлаштування інвалідів не заповнюється реальними працівниками, оскільки українські працедавці

всіма силами намагаються обійти чи обдурити закон. Це робиться або через фіктивне «працевлаштування» трудової книжки замість живої людини, або через підкуп інспекторів. Це тим більше образливо, бо неповносправні працівники за статистикою більш старанно виконують свої обов'язки, більше часу приділяють роботі, більше дорожать посадою.

Особливої дискримінації зазнають люди з інтелектуальною недостатністю. Адже часто вони не можуть достатньо чітко висловитись, не мають достатньої самостійності, не цілком усвідомлюють порушення своїх прав та не можуть їх відстояти. А родичі далеко не завжди вирішують справи для їхнього найкращого добра. Зрештою, хто може з певністю сказати, що краще для цієї людини, крім неї самої.

Незавидне становище старших людей, які рано чи пізніше стають до певної міри немічними – адже вони опиняються на плечах і руках родичів. Здавалося б, людина відпрацювала весь свій вік і не повинна зазнавати дискримінації – навпаки, їй належить повага і заслужена винагорода. Однак, у реальності цим можуть втішатися здебільшого здорові старші люди, а де ви їх бачили? Навіть на виборах вони не можуть проголосувати самостійно, і їхніми голосами можуть (і не раз пробували) скористатися спритні політичні ділки.

Як висновок можна стверджувати, що, на жаль, у нашому суспільстві все ще панує системна дискримінація людей з інвалідністю. Наша країна підписала Конвенцію про права інвалідів ООН, на черзі її ратифікація. Однак шлях до забезпечення рівних прав і гідності людей, незалежно від їх здоров'я і спроможностей ще не близький.

І насправді побороти дискримінацію можна лише на індивідуальному рівні, коли кожна людина буде вимагати і добиватись реалізації своїх прав. Громадські організації інвалідів в Україні ведуть досить наполегливу боротьбу за свої права, але про це треба розповідати окремо. Сподіваюсь, наступна розповідь буде оптимістичніша.

Микола СВАРНИК,
голова ради Коаліції захисту
прав інвалідів та осіб з
інтелектуальною недостатністю,
депутат ЛМР

Циганський шлях*

Історія

Після виходу з Індії в XI-XII ст. цигани спершу осіли в Західній Азії і жили переважно у східній частині Візантійської імперії, а у XIII-XV ст. розселилися по Європі.

Історія циган в Європі доволі сумна. Їхній спосіб життя був неприйнятний для європейців, тому вони намагалися його всіляко змінити.

До XVI ст. циган тримали у рабстві в Румунії.

Регламент Марії-Терезії у XVIII ст. жорстко і широко масштабно переслідував циган. Їм примусово змінювали імена, заборонили шлюби між собою, а їхніх дітей віддавали на виховання християнам.

Під час Другої світової війни фашисти знищили півтора мільйона циган.

В СРСР діяв Указ Президії Верховної Ради від 5 жовтня 1956 року «Про залучення до праці циган, які займаються бродяжництвом» і Постанова Ради Міністрів СРСР від 5 жовтня 1956 року №1373 «Про залучення до праці циган, які займаються бродяжництвом», який зобов'язував репресивні органи держави вилучувати тих циган, які ухиляються від роботи, і притягати їх до кримінальної відповідальності.

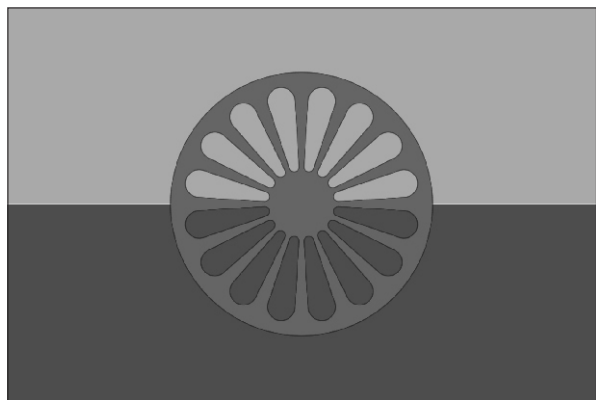
Кількість циганів у світі припускають в межах 2-8 млн. Майже всі вони двомовні: знають свою мову і тієї країни, де оселилися. Традиційно цигани переймають і релігію країни, в якій оселилися.

Найвідомішим циганом був Чарлі Чаплін. Іншими відомими циганами є актори Юл Бріннер, Боб Хоскінс, Ріта Хейворт та джазовий музикант Джанго Рейнхард.

8 квітня 1971 року в Лондоні відбувся установчий з'їзд Міжнародного союзу циганів, в якому взяла участь представники 30 країн (відтоді 8 квітня відзначають як Міжнародний день циган).

Національний прапор циган: верхня частина – синя (символізує небо), нижня – зелена (символізує траву), посередині – червоне колесо (символ вічної дороги).

В Україні цигани вперше з'явилися у XV-XVI ст. – спочатку в Бесарабії та в Криму.

За даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року в Україні проживає 47.6 тис. ромів (циган) або 0,1 відсотка всього населення країни. Найбільше їх в Закарпатській, Одеській областях та в Криму.

Нині в Україні створено 90 ромських національно-культурних товариств. Їхні завдання – це відродження мови, культури, традицій та звичаїв ромської національної меншини.

На всеукраїнському рівні функціонує спілка громадських організацій «Конгрес Ромен України».

З 2006 року функціонує Всеукраїнська громадська організація «Центр об'єднання та захисту прав ромів», Третьюю всеукраїнською ромською організацією є Міжнародна громадська організація ромів «КЕТАНЕ».

Основні напрямки роботи державних органів щодо ромського населення – це залучення їхніх дітей до навчання в загальноосвітніх навчальних закладах. Так, у 2006-2007 навчальному році у 136 школах Закарпатській області навчалось 5884 учнів ромської національності. В навчальних планах цих шкіл передбачено вивчення культури, звичаїв та традицій.

Звичаї

Звичаї та традиції циган доволі різноманітні. Коли цигани мігрували з Індії в Європу, до групи переселенців приєднувалися представники різних етносів, кожен з яких був носієм специфічної культури.

Редакція ПРОСТО НЕБА вирішила зібрати найцікавіші факти про звичаї циган. Багато з них вже не актуальні сьогодні, а деякі дотримувалися лише окремими групами. Отже, колись, а може і тепер...

...традиційними заняттями циганів є такі ремесла: ковальство, столярство, лоткарство, конярство і мандрівна торгівля; інші джерела їх заробітку – музика, співи і танці, також ворожіння. Ворожінням цигани тільки заробляють на життя – свою долю в такий спосіб вони не визначають.

Серед циган популярні різні амулети та талісмани. Деякі з них носять в кишені кусок хліба «на щастя».

Окремі групи обирають своїх «королів» чи «баронів».

Улюбленою і традиційною стравою європейських ромів завжди був смажений їжак з часником, а от коняче м'ясо в їхній кухні – це табу.

Цигани вірять, що жінка під час вагітності і аж до хрещення дитини є нечистою, відтак її стараються максимально ізолювати від спільноти. Її відлучають від домашніх обов'язків, а піклуватися про неї можуть тільки інші жінки. Зустрічі з чоловіком теж нечасті. Всі речі, яких торкається вагітна жінка стають нечистими і мають бути знищені або продані. Навіть роди відбуваються не вдома, бо тоді дім стане нечистим.

Через 2-3 місяці після народження дитини відбуваються хрестини. Мама кладе дитину на землю, а батько її піднімає і чіпляє на шию червону стрічку і таким чином визнає, що дитина його.

Під час хрещення дитина отримує три імені. Одне шепоче на вухо мати і для всіх інших воно залишається таємницею. Це роблять, щоб заплутати злих духів. Друге ім'я – традиційне ромське і третє – звичне ім'я тої країни, де живуть цигани і використовується воно для зовнішніх контактів.

Сексуальне життя циган теж контролюється традиціями. Майже 100% шлюбів ендогамні. В іншому випадку дитина визнається циганською, якщо батько – циган. Дівчина має бути незайманою до шлюбу і залишатися вірною чоловікові аж до смерті. Одружуються цигани в дуже ранньому віці, починаючи навіть з 9 років, а в середньому це – 14-16 років.

Для багатьох циган пару обирають батьки. Батьки нареченого мають заплатити за наречену батькам і ціну попередньо обговорюють. Вибір дружини залежить від її стану здоров'я, витривалості, сили та господарських вмінь. Краса дівчини рідко береться до уваги.

Обряд «пляшка» – це приїзд нареченого до нареченої після знайомства з батьками. Наречений приїжджає з пляшкою, завернутою в кольорову шовкову тканину і на якій обмотане золоте намисто для нареченої. Вино з пляшки п'є спочатку батько, а потім всі гості.

Шлюб як такого у більшості циган немає, тобто релігійного чи державного. В окремих групах молоді можуть взятися за руки і дати обіцянки один одному перед старшим в групі. Саме ж святкування може тривати кілька днів. Дарують на весілля зазвичай гроші.

Молодий забирає наречену додому. Свекруха зав'язує волосся і надягає молодій хустку, без якої вона тепер не може з'являтися перед іншими людьми.

Окремо від батьків молоде подружжя зможе жити лише після народження першої дитини, так само як і називати себе чоловіком і жінкою.

Нижня частина тіла жінок вважається сороміцькою, бо асоціюється з менструацією. Тому циганські жінки носять довгі спідниці, подолу яких може торкатися тільки законний чоловік. Так само, як і бачити ноги жінки.

Жінка в сім'ї заробляє гроші і розпоряджається ними. Якщо жінка веде себе непорядно, то батьки мусять забрати її назад і віддати чоловікові гроші.

Коли циган відчуває, що він помре, то повідомляє про це всю родину. І вони збираються біля ліжка хворого – проявити солідарність і отримати прощення.

Помираючого цигана не можна залишати самого, щоб він не обізлився і той злий дух не турбував потім всіх родичів. З тієї самої причини біля могил циган висаджували колючі кущі – щоб крізь них не пробрався дух померлого.

Цигани вірять, що після смерті дух вирушає в довгу мандрівку і йому в труну кладуть різноманітні речі, які можуть пригодитися в цій мандрівці.

Інші речі померлого мають бути знищені або продані.

ПРОСТО НЕБА

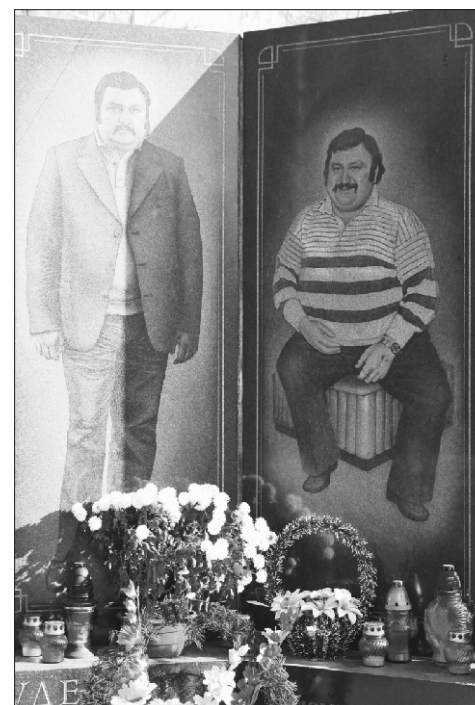
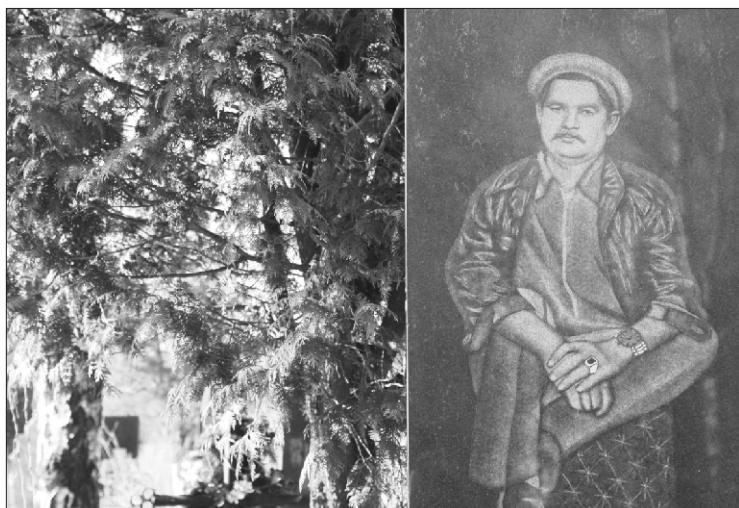

Голосківський цвинтар

Могили християнських
і мусульманських циган

Фото Тетяни Вільчинської

Цыганы шумною толпой
По Бессарабии кочуют.
Они сегодня над рекой
В шатрах изодранных ночуют.
Как вольность, весел их ночлег
И мирный сон под небесами.
Между колёсами телег,
Полузавешенных коврами,
Горит огонь; семья кругом
Готовит ужин; в чистом поле
Пасутся кони; за шатром
Ручной медведь лежит на воле.
Всё живо посреди степей:
Заботы мирные семей,
Готовых с утром в путь недалний,
И песни жён, и крик детей,
И звон походной наковальни.
Но вот на табор кочевой
Нисходит сонное молчанье,
И слышно в тишине степной
Лишь лай собак да коней ржанье.
Огни везде погашены,
Спокойно всё, луна сияет
Одна с небесной вышины
И тихий табор озаряет.

**А. Пушкін
(1799 – 1837)**

Цигани натовпом гучним
Вздвож Бессарабії кочують.
В шатрах розірваних вони
Тепер над річкою ночують.
Їх воля ллється від зіниць
На тихий сон під небесами.
І де-не-де між колісниць,
Напівзадертих килимами,
Вогонь горить; сім'я кругом
Готує їсти; в чистім полі
Пасуться коні; за шатром
Ручний ведмідь лежить на волі.
Серед степів все жваво, гей! –
Буденні клопоти сімей,
Назавтра йти в дорогу ладних,
І спів жінок, і крик дітей,
І дзвін похідного ковадла.
Та ось на табір кочовий
Сідає в затишку мовчання,
Повіяв вітер степовий
Брехання псів і коней ржання.
Вогонь давно вже не горить,
Спокійно все, і місяць сяє,
Один над небом мерехтить
І мирний табір осяває.

А-а-а-а!

Пушкін українською!!!

У 1824 р. А. С. Пушкін написав поему «Цигани». За її мотивами століттям пізніше режисер Віктор Окунцов поставив фільм-оперу «Алеко» на музику Сергія Рахманінова. У 2008 р. я здійснив спробу перекладу уривка поеми з мови оригіналу. Це виявилось не складно.

**М. Ольга
(1982 – ????)**

Він підхопив циганський романс і зробив його мовою всенародної пристрасті.

Осип Мандельштам
про Блока
1922 р.

Колись гордун і пиховитий,
Тепер з циганкою в раю,
Покірно став її просити:
«Моє життя ти затанцюй».

І вік тривав танок жахливий,
Пронеслась мрія крізь життя –
Шалена, ясна і сонлива,
Гидка як ніч, побачив я.

У круговерті, сплівши руки,
Змією в'єшся ти, – як тут
Завмерла вся у млості скуки,
І бубон випав тобі з рук...

О, яким я баєм був давно,
Грошей не варта ворожба,
Плітки й кохання – все одно,
Та найстрашніше – то журба.

**А. Блок
(1880 – 1921)**

Когда-то гордый и надменный,
Теперь с цыганкой я в раю,
И вот – прошу её смиренно:
«Спляши, цыганка, жизнь мою».

И долго длится пляс ужасный,
И жизнь проходит предо мной
Безумной, сонной и прекрасной
И отвратительной мечтой...

То кружится, закинув руки,
То поползёт змейей, – и вдруг
Вся замерла в истоме скуки,
И бубен падает из рук...

О, как я был богат когда-то,
Да всё – не стоит пятака:
Вражда, любовь, молва и золото,
А пуще – смертная тоска.

11 июля 1910

Віталій не схожий на бездомного, але й поетом його ніхто не називає. Інколи складається враження, що він ніяк не може зробити життєво важливий вибір.

Він читає свої вірші випадковим людям на вулиці, своїм бездомним друзям, соціальним працівникам, до яких інколи звертається за допомогою. Читає їх і самому собі, багато разів повторює, щоб не забути, бо записувати їх для себе він теж не хоче. Зробив виняток для ПРОСТО НЕБА.

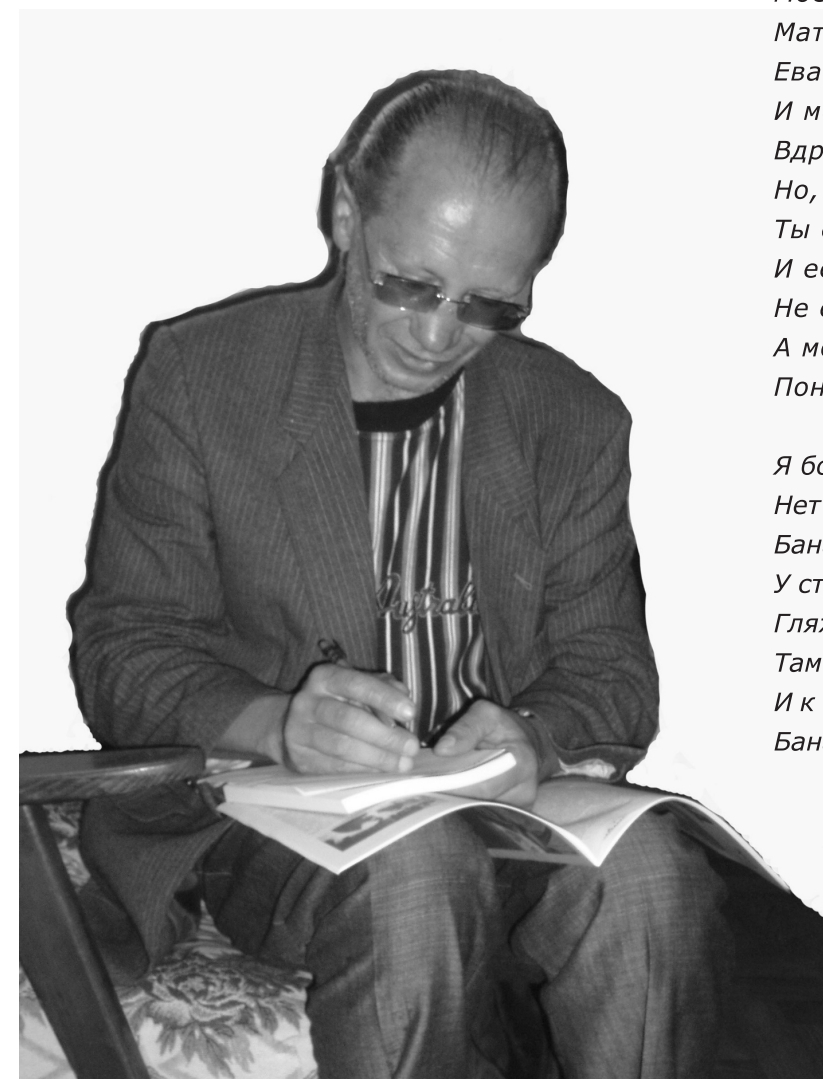
Віталій ГОРДІЮК. ВІРШІ

*Святое личико покоя
Небеспокойное мое,
Улыбки солнце золотое,
Тепло.
Увы, художественное полотно.
Сказал, дотронулся, подумал,
Обнял, поцеловал,
И снова человеком стал,
Хотя никто не разрешал.
Поверьте, я ведь только спал*

*Мы даже не замечаем того
Что бескрайностью дышим
Все крайности в нас повстречались
И стали нашей душой
Огромное слово «небо»
Мы с маленькой буквы пишем
Свое же ничтожное имя
Выводим гордо с большой*

*Мне нужна женщина-друг
Чтобы меня понимала
Чтобы ее большинство
Мое меньшинство не пугало
Матриархат никто не отменял
Ева сказала
И мое большинство
Вдруг из Рая изгнала
Но, когда женщина – друг
Ты ее понимаешь
И ее большинство
Не ее
А мое
Понимаешь...*

*Я больше не боюсь банальных фраз
Нет ничего банального на свете
Банально, что веков смеялись дети
У стариков в глазах банальна грусть
Гляжу в свое я сердце как в окно
Там кружатся банальные снежинки
И к тем, кого люблю я, нет тропинки,
Банально? Да, но грустно все равно*

Настільний теніс жорстокості

Найгіршим у тому, що називається дискримінацією, є фактор чисельної переваги. У цьому двобої ти ніколи не можеш бути один на один. Тих, інших, яким ти чомусь не подобаєшся, завжди має бути більше. Так, щоби твої шанси на більш-менш успішний самозахист був зведений до мінімуму. Коли ж ти маєш хоч якусь підтримку, яка могла би раптом обернутися вашою більшістю, тоді з'являються більш витончені прийоми. Ті, котрі вирізняють тебе лише за якоюсь одною рисою чи властивістю, яка робить тебе не таким – стать, колір шкіри, будова черепа, символ віри, рівень освіти, вік і так далі – завжди знайдуть спосіб внести суперечності у вашу більшість. Вони зуміють знущатися настільки делікатно і невимушено, що ви знову опинитесь один проти всіх, вам не захочуть допомогти такі самі, як і ви, хоч вони теж будуть потерпати. Наступним етапом може бути те, що ваш протест зробить саме вас винним. Вони подадуть вас негідником, агресором, божевільним порушником ладу.

А ще у цьому вирізненні обурює примітивна однобокість. Ви перестаєте бути собою, перестаєте бути повноцінною і складною особою. Ви наперед розцінюєтеся лише за однією рисою, яка заступає у той момент усього вас, хоч може для вас бути зовсім не суттєвою. Скажімо, просто хтось, хто нервує міліцію. Або будь-яка якась, яку треба мати. Брудний, якого потрібно у кращому разі остерегатися і гнати, а у гіршому – знищити заради чистоти решти і блага самого ж знищеного.

Однак у всіх цих закономірностях пригнічення найвагомішим є ефект відповіді. Пінг-понг жорстокості. Коли приймаєш подачу приниження і кривди, думаючи про ефектну відкритку чи туш. Ті, хто ображає, не задумуються про власну безпеку, коли ображають. Хоч саме у цей момент сіють зерна ненависті, які рано чи пізно обернуться чимось зворотнім. Зло не може породити нічого іншого, ніж зустрічне зло. Хвилева садистична радість або безглузда віра у те, що принижені будуть завжди підкорятися, рано чи пізно викликають протидію, в якій немає місця поблагливості.

Принижені і катовані діти, учні, жінки та усі інші дуже скоро опановують прийоми такого настільного тенісу. Невдовзі вони самі стають злочинцями, які з легкістю нищать своїх кривдників, котрі часом навіть не розуміють, звідки таке зло може з'явитися на цьому світі. Замкнений цикл, невмирущість успадкованого насильства виявляється найстрашнішим наслідком будь-якої дискримінації.

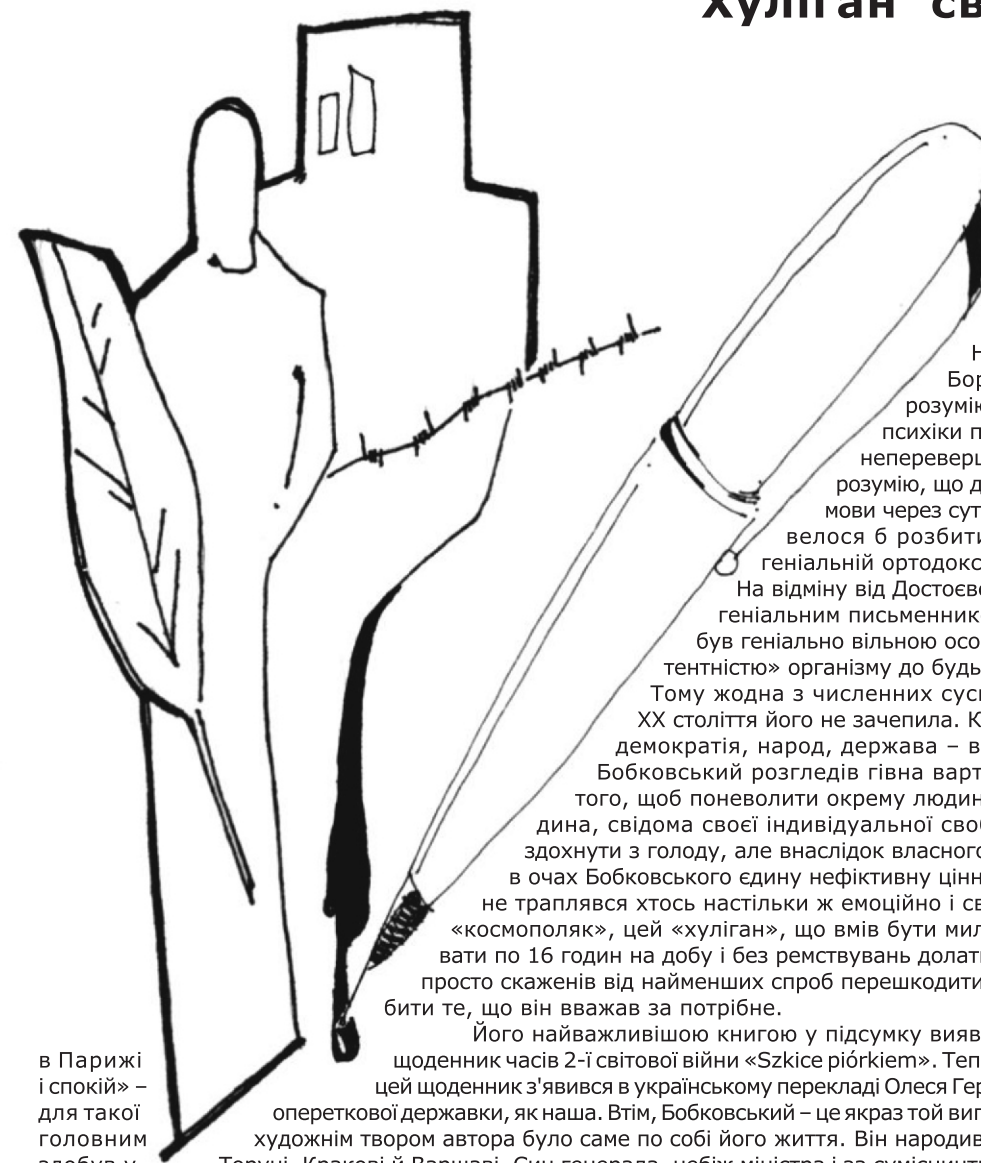
У радянській армії мене найбільше дивувало те, наскільки насильство може бути нормалізованим, формалізованим, ритуальним і абстрактним. Адже там не йшлося ні про які особисті речі. Так просто було заведено. Молодих солдатів всіляко гнітили старші. Так мусило бути. Молоді калічили і терпіли. Але чекали свого часу. В один якийсь момент вони досягали у тій своїй одній ознаці – термін служби – тої відмітки, після якої дискримінація припинялася. Раптово вони ставали рівними з тими, хто їх ще учора мучив. Парадокс полягав у тому, що і колишні мучителі, і колишні мученики опинялися у тій більшості, яка продовжувала гнітити нових молодших. Жертви і кати починали дивитися одне на одного людськими очима. Вони навіть ставали друзями, забуваючи те, що було. Натомість вже разом ставали чимось безособовим, коли йшлося про спільне насильство. І дивно, що помста вчорашніх жертв скеровувалася не на мучителів, до стада яких тепер потрапив, а до цілком невинних молодих

солдатів, які не заподіяли тобі нічого – не те, що злого. Але всі пережиті і витримані знування, отримані від тоді ще безособової більшості, так само абстрактно переносилися на невідомих людей. Їхня вина полягала в тому, що ти сам був колись таким, а тепер ти інший. Той, хто може собі дозволити вирізняти інших лише за якоюсь однією ознакою (у цьому випадку – наймолодший солдат). Така от естафета жорстокості, на яку були здатними діти з найкращих сімей. Хлопчики, обдаровані різними талантами. Нормальні, врешті, люди.

Тарас ПРОХАСЬКО
Ілюстрація Оксани ВАСЬКІВ

Хуліган свободи

Класифікувати письменників можна по-різному. Для мене особисто з роками все суттєвішим критерієм стає такий: чи хотів би я сходити з цим письменником на кухню пива?

Наприклад, з Достоевським?

Боронь Боже. Тобто я, звісно,

розумію, що з погляду дослідження

психіки персонажів Достоевський був

неперевіреним генієм, але так само я

розумію, що десь на тридцятій секунді роз-

мови через суто людську антипатію мені до-

велось б розбити згаданий кухоль на його

геніальній ортодоксально-шовіністичній голові.

На відміну від Достоевського, Анджей Бобковський

геніальним письменником, мабуть, не був. Зате він

був геніально вільною особистістю з рідкісною «резист-

ентністю» організму до будь-яких ідеологічних інфекцій.

Тому жодна з численних суспільно-політичних епідемій

XX століття його не зачепила. Комунізм, націонал-соціалізм,

демократія, народ, держава – в усьому цьому зовсім юний

Бобковський розгледів гівна варті фікції, вигадані лише для

того, щоб поневолити окрему людину. Тим часом саме така лю-

дина, свідомо своєї індивідуальної свободи, свого права хоч би й

здохнути з голоду, але внаслідок власного вільного вибору, становить

в очах Бобковського єдину нефіктивну цінність. Одне слово, давно мені

не траплявся хтось настільки ж емоційно і світоглядно близький, як цей

«космополюк», цей «хуліган», що вмів бути милим і дотепним, вмів працю-

вати по 16 годин на добу і без ремствувань долати які завгодно труднощі, але

просто скаженів від найменших спроб перешкодити йому говорити, писати і ро-

бити те, що він вважав за потрібне.

Його найважливішою книгою у підсумку виявився виданий 50 років тому

щоденник часів 2-ї світової війни «Szkice piórkiet». Тепер під іншою назвою – «Війна

цей щоденник з'явився в українському перекладі Олеса Герасима. Дуже актуальна книга

опереткової державки, як наша. Втім, Бобковський – це якраз той випадок, коли доречно сказати:

художнім твором автора було саме по собі його життя. Він народився в Австрії, освіту поетапно

Торуні, Кракові й Варшаві. Син генерала, небіж міністра і за сумісництвом зятя президента Польщі,

Анджей Бобковський певно міг би легко досягти кар'єрних вершин. Але не досяг. Бо не захотів. Захотів натомість

виїхати до Франції і без сторонньої допомоги облаштувати своє життя у чужому середовищі. Власне там і перебув

занотовану в щоденнику німецьку окупацію (у перші ж дні війни Бобковський намагається записатися добровольцем на

фронт, щоб не позбавляти себе, як він сам це визначає у притаманній йому манері, єдиного привілею справжнього поляка

– вмерти за кохану вітчизну стільки разів, скільки вдасться. Не вдалося). По війні – новий поворот: поки інші святкують

перемогу, Бобковський все виразніше відчуває в цілій Європі нестерпний для нього сморід «російського духу». Якщо ця

навала людиноподібних термітів, рабів генералісимуса Сталіна має називатися визволенням Європи, то бувай здорова,

Європо! – вигукує він і назавжди виїжджає аж до Гватемали, де знову мусить розпочинати все спочатку...

Згідно з Бобковським, сутність письменницької праці полягає не в умінні добре писати (бо цього можна навчити

кожного), а в умінні добре бачити. І він бачить. Бачить, що на німецько-советському фронті нормальна людина не може

співчувати жодній зі сторін, бо це – війна зрадників класичної Європи з її гробарями. Хоча на більший його осуд, здається,

заслугове все-таки Німеччина: вона ж бо колись була співтворцем тих цінностей, які тепер сама нищить. Що ж до Росії, то

її як втілення азійського хамства навіть засуджувати неможливо. Її можна лише ненавидіти: «Я від початку якнайчастіше

вживаю слова «Росія» і «росіяни», бо тут зовсім не йдеться про комунізм, про зміну устрою. Це все надбудови – суттю є

Росія, споконвічна Росія, яка настільки не знає і не розуміє поняття «свобода», що не потребує її... Я ненавидів їх завжди,

змалечку, і сьогодні ненавиджу їх настільки «чисто», наскільки «чистим» є їхній цинізм». Так само добре бачить

Бобковський і нібито «героїчну боротьбу нескореної Франції», яка насправді під час війни тільки те й робила, що гонорово

вилізувала окупаційну задницю. Її поведінка породжує в свідомості автора «Війни і спокою» образ давно зів'ялої

проститутки, яка досі корчить із себе Орлеанську Діву.

Ну і, звичайно, багато найгірших слів щоденника присвячено розчавленій жорнами двох тоталітаризмів і зраженій

союзниками Польщі, неможливість повернення до якої з кожним днем стає для Бобковського все очевиднішою. Шкода,

але нічого не вдієш: якщо всі твої зусилля приречені бути марними і якщо приправлена патріотичним соусом поразка – це

єдина страва, яку тобі може запропонувати батьківщина, значить треба пошукати іншу батьківщину. І це рішення

Бобковського видається мені дедалі правильнішим.

Олександр БОЙЧЕНКО

Ілюстрація Ромка ШУКЕЛЯ

Суцільний СЛЕМ

Цього слова не чув лише той, хто не цікавиться сучукрлітом взагалі і сучукрпоезією зокрема. Ще кілька років тому здавалося, що вірші циркулюють виключно в «елітарному» середовищі, їх слід читати лише зі сторінок хрустких збірок лауреатам маргінальних літконкурсів або членам різношерстих спілок.

І ось – на тобі! На сцені клубів нахабно вилазить покоління учорашніх хуліганів з не менш хуліганськими текстами. Їх арсенал – крик, ненормативна лексика, інколи – ексгібіціонізм. Публіка шаленіє. Публіка має своїх улюбленців, повторює слідом за ними «нетлінні шедеври» і провокує бійки, а отже – Україною крокує слем-рух.

Скажу відразу – у цій статті немає рекомендацій для початківців типу «як стати класним слемером». Так само немає порад для організаторів як влаштувати слем, і порад для глядачів як на цьому слемі вижити. Ну, а якщо ви вважаєте, що література взагалі та поезія зокрема повинна чомусь вчити і до чогось спонукати молоде морально хитке покоління, можете не читати далі.

Для тих же, кого цікавить слем – розкладаю на полиці власні спостереження українського слем-руху та знайдені в Інтернеті відомості так, щоби у вас, любі поціновувачі поезії, викристалізувалося тверде рішення – йти чи не йти на слем.

Коли і звідки

З Америки звісно ж, як і все яскраве та популярне. Google, а слідом за ним численні автори, стверджують, що у глобальному контексті витоки слему можна шукати іще в античних змаганнях поетів, але сучасна форма слем-турніру походить з Чикаго 1984 року, а, отже, вік слему дорівнює середньому віковому цензу українських слемерів. Придумав такий формат у далеких вісімдесятих простий інженер та поет за покликанням Сміт Марк, а клуб «Green Mill Jazz Club», де турніри стали проводити регулярно, є однією з найвідоміших домівок американського слему.

Відтак бацила слему розповзлася світом. В Нью-Йорку зараз діють три слемерські ліги, котрі конкурують між собою. Мало не щотижня проводяться слем-турніри в Москві. Про започаткування українського слему сьогодні сперечаються теоретики і практики сучукркультури перетягуючи ковдру, тому цікавих відсилаю до Інтернету почитати відомі імена та гучні маніфести. А тим часом поговоримо

Про форму і зміст

Перше питання – хто і як організовує слемі. В плані організації можемо говорити про два типи. Слемі під час фестивалів організовані авторитетними мистецькими об'єднаннями на зразок «Останньої Барикади». Такі слемі часто носять міжнародний характер, залучаючи поетів з Білорусі та Росії. Учасники великих «фестивальних» слемів – вже відомі широкому загалу «зірки». Інший тип слемів – локальні слемі. Їх організують переважно в регіонах окремі ентузіасти, заручившись підтримкою клубу, в якому проводитиметься слем. Так цього року відбулися слемі в Хмельницькому, Тернополі, Львові, Чернівцях, Донецьку та ін. Найрегулярнішими можна назвати хмельницькі слемі, котрі проводяться в моно-театрі «Кут» протягом осінньо-зимового періоду.

На локальний слем простіше потрапити початківцю, достатньо знайти в Інтернеті анонс і відіслати свої вірші на вказаний мейл організатору.

Проводиться змагання у три, рідше у два тури. Журі – це глядачі. Голосують, як правило, заздалегідь надрукованими оцінками від одиниці до п'ятірки. Хоча відомі випадки голосування підняттям рук чи грошима. Комплекти оцінок перед початком роздає, а точніше, жбурляє публіці ведучий – слем-майстер. В обов'язки слем-майстра входить оголошення учасників і, найважливіше, засікання часу виступів. Переважно регламент одного виступу три хвилини. Перевищення часу карається штрафом – віднімають кілька балів. Оцінки глядачі виставляють за двома критеріями – окремо за зміст, окремо за артистизм. Підраховує бали відповідальна особа – балмейстер.

Послідовність виходу учасників залежить від рішення організаторів. Найдисциплінованішими в цьому плані є хмельничани – вони викликають слемерів на сцену суворо за алфавітом.

Слем-майстер Діма Левицький (ліворуч) та поет з Ужгорода Вік Коврей

Після кожного туру комплекти оцінок передають іншим глядачам. Переможець отримує грошовий приз і виконує на біс котрийсь зі своїх «бомбових» творів. Вхід на слем для публіки, як правило, платний, але не виходить за межі 10-ти гривень.

Отже, ми розглянули основні організаційні моменти слему, і поступово добираємось до питання – а що ж вони там читають? Читають вірші, хоча самі поети воліють називати їх текстами. Слемерський текст відрізняється від звичайного вірша. Щоб зачепити за живе публіку потрібен цікавий сюжет, отже вітається гумор, або навпаки показний хоррор, рідше еротика. Було б несправедливо

Григорій Семенчук, сьомий слем в Хмельницькому, жовтень 2008

стверджувати, що тематика віршів, читаних на слемах, лише такого діапазону. Поет-слемер все ж не попсовик, котрий іде на поводу у публіки, як митець він транслює дійсність доступними йому засобами і багато почутих на слемах віршів примушують замислитися над життям і своїм місцем в божевільній структурі Всесвіту. Хоча, різного лайна на зразок графоманії і неграмотних текстів навмисне пересипаних матюками під час слему наслухаєшся також багацько.

Власне, слемерів часто звинувачують у використанні ненормативної лексики, навіть запускають в масмедіа (в Інтернет себто) чутки про заборону чергового слему. Всім борцям за цнотливість сучукрпоезії пропоную зазирнути до книгарень і почитати сучукрпрозу. І поки сподвижники моралі нервово гризуть нігті, ми з вами поговоримо про такий компонент свята поезії, як

Атмосфера

Атмосфера на справжньому слемі повинна бути гарячою. Чим ближче

до фіналу – тим сильніше «розжарюється» публіка і учасники. Цю атмосферу не можна порівняти ні з чим. Приміщення, у котрому проводиться слем, наповнюється енергетикою людей, варто сказати – не завжди позитивною. Часом виникають конфлікти та суперечки серед публіки, в кожного свої симпатії, котрі не завжди співпадають із симпатіями імпровізованого журі, але тут і криється основна інтрига слему. Всім цим безладдям намагається керувати слем-майстер, проте трапляються випадки з'ясування стосунків поза межами сцени.

Для того, щоб по-справжньому закайфувати від цього дійства, потрібно позбутися упереджень. Комплекси, якщо вони у вас є, після відвідин слему відпадуть самі собою. Ага, і ще забула уточнити – український слем не має мовних бар'єрів.

Артем Полежака, слем в Тернополі, серпень 2008

Я свідомо уникала конкретних імен, дат, та подій. Тому стаття носить дещо загальний характер. Дякую всім знайомим поетам-слемерам за допомогу в її написанні, а також друзям реальним та віртуальним, котрі відгукнулися на моє питання в Живому Журналі і окреслили слем як: «випендрьож», провокацію, котра перестає бути провокацією, п'яне збіговисько, «сучасне мистецтво нової (де)генерації поетів», фігню, не завше поетичне, але цікаве і якісне ШОУ.

Чим слем є для вас – вирішуйте самі, але раджу не довіряти Інтернет-статтям і побачити все на власні очі.

А молодим поетам, котрі колись на слемі отримали погані оцінки не слід засмучуватись. Це всього лише слем.

Оксана ВАСЬКІВ
Фото Анатолія КУКУЛИ

Душа у пошуку щастя

Якби не розмова з однією мудрою жінкою, ця книжка пролежала б у мене на полиці ще, гадаю, кілька десятиліть. Розмова виглядала наступним чином: «Цікаво, що зараз читає сучасна молодь? – запитала вона.» – «Сучасна молодь сидить «в контакте» й прикидається «аднакласніками»... – відповів я.» – «Що ти кажеш!» – «А ви, мабуть, класикою захоплюєтеся?» – «Класикою? Так, мабуть. Дванадцять стільців. Золоте теля... Платонова дуже люблю. Мова в нього – со-

лов'їна. І пише просто. Про нас, про людей...». Про людей, подумав я, і пішов собі геть. Так, якось натрапивши на Платонова, я згадав про людей, і взяв до рук книгу.

Платонова мова – кайфова. Від повісті «Джан» я не міг відірватися. Це виклик колишньому Союзові та всій радянській владі. Найцікавіше, що владі не було як прискипатися до письменника, адже герой повісті Назар Чагатаєв (!) виконував спецзавдання партії – будував... комунізм! Він намагався! Я бачив на власні очі! Я й сам збудував би комунізм на його місці. Я не відходив очима від атласу, слідкуючи за усіма відхиленнями від маршруту народу джан, і не розумів, як у пустелі можна взагалі щось побудувати, харчуючись коріннями очерету й трупами переможених спрагою тварин. Я бідував разом із народом, помирав із ним і знову воскресав, коли бачив за обрієм клаптик надії.

У моєму народі були всі – люди різних національностей: злочинці, гульвіси, мандрівні музиканти, блазні, жінки, які зрадили своїм чоловікам, сироти, боговідступники, божевільні, були й ті, хто не мав страху перед світом. І всіх об'єднувала одна риса – мій народ був утікачем. Мій народ шукав себе і вигадував життя, яке йому було потрібне. Народ джан не підбадьорював себе інакшим життям, він усвідомлював, що можна жити краще. Його щастя було схоже на горе. Його горе було схоже на щастя.

Із особливою ретельністю автор змалював подорож чотириногих кудлатих волоцюг: «...ці вівці були нічий; вони ходили навздогін одному верблюдові, а у верблюда, певне, загубився господар, і верблюд сам не знав, куди йому тепер потрібно йти. Подекуди шляхи людей та овець перетиналися, й тоді всім було добре: вівці знову знаходили господарів, люди мали їжу та одіж. Неодобре стало мені, коли я перегорнув останню сторінку.

П'ять постулатів Джан:

1. Ми з тобою погане добро.
2. Дешевше дружини нічого нема. При нашій бідності, крім мого тіла, яке в тебе добро?
3. Життя помирало довго.
4. Вона розуміла, що коли немає їжі, вода також годує.
5. Життя завжди можливе, і щастя зараз же доступне.

http://books.rusf.ru/unzip/add-on/xussr_mrg/platoa12.htm

Максим ОЛЬГА

простонебапростонебапростонебапростонебапростонебапростонебапростонебапростонеба

Циганські мелодії Юрка Покальчука

Покальчук у власних творах – немов велика дитина. Його легко читати, але водночас сумно. Мимоволі думаєш, що він міг би написати краще. Та не в цьому справа. Покальчук вміє затягувати, тягнути за собою, себто за героєм, тримати читача у напрузі до фінальної крапки. Так було із першою повістю збірки «Модерат». Можливо, я уявляв себе тим «справжнім модератом», тому мені було приємно читати про себе від першої особи. А можливо й тому, що автор вміє перетворюватися в підлітка (соціальна робота з дітьми дається взнаки), і від того виходить все посправжньому.

«Циганські мелодії» мені сподобалися менше. Але це теж не суттєво. В «Мелодіях» письменник зобразив те, що мене останнім часом надто переймало (з ідейних міркувань). Я не можу не радіти від того, що Покальчука це хвилювало значно раніше, ніж я взяв до рук його книгу; що він жив і дихав тим циганським повітрям, навіть, якщо це й неправда; що він змалював не зневагу (...тільки раптом не захотілося минати зараз циган, як минав їх двадцять років, завжди чуючи розмови, розуміючи в основному зміст, тільки не вміючи, не знаючи, як підійти...), а шанобливе ставлення до них; що він написав про те, про що інші мовчали би.

Скільки ще усякого «циганського» зустрічав ти у своєму житті – від циганської голки (мамо, а чого вона так називається, ця голка? Бо вона велика, а чому циганська, не знаю, мабуть, цигани такі роблять...) до жагучих циганських романсів, і циганки Ази з «У неділю рано зілля копала...», і Рахіри з «Землі»... І до старої Ізергіль, яка була колись молодою... І до Алеко... «Цигани табором шумним вздовж Бессарабії кочують...» І далі до «їдуть вози кольорові таборами...» ...таки вабили митців усіх часів і народів цигани... І понині. Прекрасна циганка Есмеральда в Парижі, іспанська циганка Кармен, мандрівний циганчандрівник Мельхіседек у Макондо, яке створив колумбійський письменник Габріель Гарсія Маркес... «...Моє життя, циганко, затанцюй», – просив Блок. «...Я із циганкою в раю...» – звучало в нього як зізнання у солодкому гріхопадінні, у втраті невинності, бо з циганкою – отже, за бортом, за межами, поза світом, в іншому вимірі... Толстой захоплювався теж – «Це степ, це деяте століття, це не свобода, це воля...» Ось що таке цигани...

No comments. Читайте на здоров'я.

[Покальчук Ю. В. Окружна дорога: Повісті та оповідання. – Х.: Фоліо, 2004. – 511 с.]

Максим ОЛЬГА

Не можу не відмовити собі у задоволенні поговорити про циган. Хто про них знає? Хорошого чи поганого? Люди звикли вважати циган брудними жебраками, звикли ненавидіти їх і уникати. Не сперечаюся. Під тиском міста цигани пристосовуються до важких умов виживання. Тут не поле і не степ: кочовий табір – окрема стаття. Але в той же час ніхто не заборонить циганам вільно пересуватися світом. І така вже наша доля, що ці бездомні невільники (так-так, саме невільники, в місті неможливо бути кимсь іншим) обрали (свідомо чи несвідомо) наше місто, в якому ми звикли бачити один – для нас вигідний – бік медалі, не помічаючи власного убозтва, ліні та немічності. Власного циганства, якщо хочете.

Життя? Інакші люди?... Що тобі до того?... Хіба ти сам – не життя?... Невже ти гадаєш, що комусь потрібний? Ти не хліб, не палка, і нікому ти не потрібний... Навіщо я живу на світі? Ніхто не скаже... І питати себе про це не варто. Живи, та й годі. Ходи собі та придивляйся довкола себе, і нудьги ніколи не буде... А ось, скажи, де я не був? І не скажеш. Ти і місць таких не знаєш, де я бував. Так треба жити: іди, іди – все тут. Довго не стій на одному місці – що в ньому? Ось як день та ніч бігають, женучись один за одним, навколо землі, так і ти бігай від думок про життя, аби не розлюбити його. А замислишся – розлюбиш життя, це так завжди буває...

Гірку правду написав Горький у своєму першому оповіданні «Макар Чудра» (1892). І після прочитання інших творів письменника на циганську тематику, мимоволі погоджуєшся із авторською сентенцією: «Людина! Це звучить гордо!», адже цигани у Горького – самодостатній, гордовитий народ. «Табір йде на небо» – красиве кіно за мотивами ранніх творів М. Горького, передусім – «Макар Чудра». Кіно не застаріле, незважаючи на свою витримку. Кіно сучасне і корисне всіляким ромофобам і голомозим із расовими упередженнями. Краєвиди буковинських Карпат у стрічці надихають, освіжають спогляди про літні вилазки в гори. Життя циганського табору минає на тлі звичок і побуту Бессарабії другої половини XIX сторіччя, провінційної околиці Австро-Угорської імперії.

Максим ОЛЬГА

простонебапростонебапростонебапростонебапростонебапростонебапростонеба

Трансільванія

Режисер: Тоні Гатліф
В ролях: Асія Ардженто, Аміра Касар, Тіроль Унель, Александра Божар
Назва: Transylvania (Франція, 2006)
Опис: драма в дорозі

Чомусь у більшості моїх знайомих слово «Трансільванія» неодмінно асоціюється з графом Дракулою. Переконалий, що після перегляду стрічки, Трансільванія викликати асоціації виключно про циган. Або про Тоні Гатліфа, французького режисера циганського походження, котрий вкотре зробив циган головними героями художнього твору, таким чином нагадуючи культурному світові про них і, водночас, не забуваючи свого коріння. Зауважте, цигани у Гатліфа ходять в шкірянках, не люблять любовних пісень, кохаються просто неба... кохаються просто неба у той час, коли поруч у смітнику порпається ведмідь. Цигани у Гатліфа мають свою музику, свій бізнес і свої розлади. Саме розлади роблять їх божевільними і такими живими на тлі далекої від цивілізації провінції.

У таку провінцію, де всі трохи цигани, трохи румуни і трохи угорці, а вкупі – родичі, приїжджає з подругою Зінгаріна на пошуки коханої людини. Чоловік, якого понад усе намагається знайти Зінгаріна, був надто близький з нею, тож вагітність дівчини підштовхує її на відчайдушний крок – забувши про власну гордість, кинутися йому в обійми, щоби відчутти байдужість. Відкинута жінка прощається зі своєю подругою та пов'язує своє життя з циганом-скупником Чангало, який подорожує Румунією на власному авто, скуповуючи золото й усілякий більш-менш дорогий непотріб у місцевих мешканців, аби потім відправити контрабандою через кур'єра в Гамбург. Так минає кілька місяців життя на колесах, і в свідомості Зінгаріни відбуваються зміни, про що свідчить її перевтілення з міської дівчини на кочову циганку. Це перевтілення органічно підходить під загальний настрій стрічки, коли стає очевидним, що циганський волелюбний дух переймає не тільки тіло, але й розум жінки, котра цією нововиявленою свободою намагається пізнати інше буття та прийняти його таким, як воно є.

Усі ці зміни, і взагалі ця подорож, від першого до останнього кадру, супроводжуються музикою, композитором якої є сам режисер. Музика для Тоні Гатліфа – ключовий елемент у створенні кіно. Він сам постає складачем, а подекуди й пише тексти до власних композицій. Музика потрібна для того, щоби насолоджуватися життям, говорить у фільмі старий музикант. Інакше – нема чого взагалі її слухати. Окрім власних музичних творів, автор аранжує традиційні, залучаючи до виконання велику кількість людей, а ще більшу – музичних інструментів. Розмаїття останніх створюють невідому автентичність. Циганські мелодії межують з німецькими наспівами, закликами про робітничий клас і «солов'їною» піснею про червону руту в закладі, де торгують «Прилуками», розраховуються гривнями, а в ролі декорації стоїть... плюшевий ведмедик з балалайкою. Це також Трансільванія?

Максим ОЛЬГА

10 найкращих альбомів міжетнічної музики,

Gogol Bordello – Gypsy Punks: Underdog World Strike (2005)

Третій альбом міжетнічної панк-банди з міста Нью Йорк. Грають у стилі циганський панк. Самі музиканти – іммігранти зі Східної Європи, зокрема вокаліст і лідер гурту Євген Гудзь народився в Україні. Назва колективу не випадкова: Микола Гоголь просував українську культуру в російське оточення, як нині Gogol Bordello знайомлять англослов'янський світ із циганською та східноєвропейською музикою. Борделло – це дім розпусти. Все вкупі – бомбезна суміш. У тому ж році Є. Гудзь зіграв чи не головну роль кумедного гопніка у фільмі «Все ясно» за однойменним романом Джона Фоера.

Офіційний сайт: www.gogolbordello.com.

Гайдамаки – Гайдамаки (2001)

Найкращий взірєць на світовій арені поєднання гуцульського панку з карпатським ска. Українські мотиви в суміші з ямайською та циганською мелодикою. Енергетика кожної пісні. Мультиінструментальність. Автентична лірика. Чарівний вокал. Дебютний альбом Гайдамаків вартує послухати навіть мертвим.

Офіційний сайт: www.haydamaky.com.

Emir Kusturica And The No Smoking Orchestra – Unza Unza Time (2000)

У 1980 р. ансамбль під назвою Zabranjeno Pusenje був чи не суттєвим музичним виразником «Нового Примітивізму», культурного руху опору, створеного у перехідний час посттитувської Югославії. Тоді критики окреслювали їхній стиль як «циганський техно-рок». Сьогодні – це суміш усіх відомих музичних стилів, але в кожному з них присутній циганський драйв. Зокрема в анотації до цього альбому Емір Кустуріца (соло-гітара) написав, що The No Smoking Orchestra – плід любові музикантів до гуртів Jethro Tull і Sex Pistols.

Офіційний сайт: thenosmokingorchestra.com.

Zdob si Zdub – Tabara Noastra (1998)

«Наш табір» – це другий альбом гурту. Більшість пісень молдавською мовою. Молдавський хардкор-панк у виконанні Здобів – музика для справжніх гурманів. «Бий, барабан» – так у перекладі назва колективу. Гастролюють із середини 90-х. Заїжджали до Львова. Відірвалися на повну. Особливо під «Дансурь» – здобівський кавер на «Танці» Воплів. Тематика пісень здебільшого циганська.

Офіційний сайт: www.zdob-si-zdub.com.

Перкалаба – Горрри (2005)

Гуцульський етно-ска-панк гурт з Івано-Франківська. Свою музику називають музикою гір, а ще – «несамовит-поп». «Перкалаба» походить від назви чи то невеличкого поселення на Гуцульщині, чи то величезної гори в Карпатах. Їхній стиль можна охарактеризувати порізному: циганський рок-н-рол (Емір Кустуріца), ямайське ска із домішками perі (Skatalites). Журналісти кажуть, що це – українська відповідь Горанові Бреґовичу тощо. Але як там як, перкалабина музика здебільшого стосується гуцульського коріння. За драйвом та енергетикою особисто мені нагадують нашу львівську Нарвасадату (Горрри!), Любов і поклк Аґґа). Їхня творчість – унікальна. Перший український рокабільний фронт відпочиває!

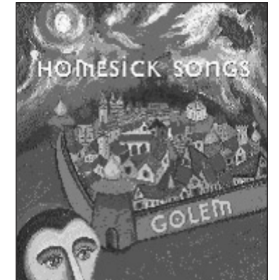
Офіційний сайт: www.perkalaba.com.ua.

сучасної альтернативної пісні і танцю

Golem – Homesick Songs (2004)

Цей гурт створила жінка – Аннетт Езекіль. Вона покликала Беррі Негрін (саксофон) і Сару Фергольт (труба), аби зіграти клезмер – музику східноєвропейських євреїв. До них приєдналася нью-йоркська панкота, і вийшов своєрідний стиль – клезмер-панк. Колись клезмери – єврейські народні музиканти – грали в бродячих ансамблях з 3-5-ти виконавців на весіллях, балах, ярмарках, гулянках. Їхні голови не були задурені нотною грамотою, а постійні несподівані імпровізації додавали колориту. Розмаїття музичних жанрів, стилів і форм, вигаданих клезмерами, обумовили їхній репертуар для багатих, середнього статку й бідних весіль та інших заходів. Були й особливі мелодії, які зазвичай виконувалися соло-скрипалем або кларнетистом на випадок, якщо наречена чи наречений були сиротами. Найвідоміші клезмери – вихідці з України: скрипалі-віртуози Педоцур (Ахарон Моше Холоденко) і Стемпеню (Йосл Друкер) з Бердичева, Ізраель Моше Рабінович з Фастова, Аврахам Іцхак Березовський зі Смели, Йехіель Гозман з Чуднова тощо. Нині Golem, як і сам музичний стиль, набирає обертів і стає дедалі популярнішим, у сенсі доступнішим для незаангажованого слухача. Музиканти піснями подорожують батьківщиною клезмерів – центрально-східною Європою – перемішуючи фольклор українського, румунського та польського народів.

Офіційний сайт: www.golemrocks.com.

Goran Bregovic – Karmen With A Happy End (2007)

«Кармен» – це перша опера Горана Бреґовіча. Його музичний проект привабливий заголовками композицій. Наприклад: Ne Siam Kurve Tuke Sijam Prostitutke, або: Soske Murseske Manglare Kurva. Хто знає, як перекласти?.. Сам маестро з цього приводу висловився наступним чином: «Цигани опери не мають. Бізе перший написав оперу, присвячену циганам. Я вирішив змінити її, і завершити щасливим закінченням. Тому що всі історії про циган сумні й трагічні. Отже, цигани вперше мають свою оперу, що повинна закінчитися весіллям. Це небагато з того, що люди можуть грати на святах чи весіллях... Я не маю наміру ставати оперним композитором».

Офіційний сайт: www.goranbregovic.co.yu.

DeVotchKa – SuperMelodrama (2000)

А це перший альбом мультиінструментального ансамблю (гітара, скрипка, труба, віолончель, бас, акордеон, банджо, варган, барабани, перкусія) з Денвера. Назву для гурту музиканти запозичили в Ентоні Берджесса, який позначав цим словом молоду особу жіночої статі. Стиль Девочки можна охарактеризувати як «циганський інді-панк/фолк». Родзинкою альбому є інструментальна композиція «Dark Eyes» на вірші українського поета Євгена Гребінки.

Офіційний сайт: www.devotchka.net.

Fanfare Ciocaria – Baro Biao – World Wide Wedding (2000)

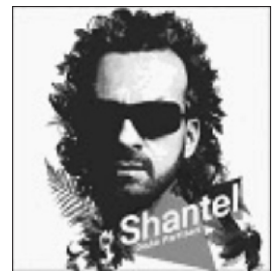
Fanfare Ciocaria – циганський духовий бенд з Румунії. Грають виключно циганську музику, яку називають фантастичною. Обожують Карпати. Залучають до запису своїх альбомів різноманітних виконавців з континентальної циганської спільноти. Мають свою циганську фотостудію. Експериментують із джазом. Грають на весіллях. Другий альбом бенду «Baro Biao» записаний саме для тих, хто бажає зіграти власне весілля в Карпатах під фантастичну Musica Tziganeasca.

Офіційний сайт: www.asphalt-tango.de/fanfare/artist.html.

Shantel – Disko Partizani (2007)

Нащадок буковинських німців, емігрантів з України, Шантель (Стефан Гантель) став відомим у Франкфурті продюсером і ді-джеєм завдяки співпраці з циганськими духовими оркестрами. Зокрема реміксував традиційну балканську музику з електронними бітами. Надихнули диско-хлопчика такі духові циганські колективи, як Fanfare Ciocaria та трубач Boban Markovic. У альбомі «Диско Партизани» Шантель поєднав техносаунд із музичним балканським корінням.

Офіційний сайт: www.bucovina.de.

Aug. 27th, 2008 at 1:30 PM

Любов, дієта, спорт

induktor

За два з половиною місяці я скинув 9 кіло і тепер моя вага відповідає моїй улюбленій сексуальній позі :)))
Основна дієта = нещасне кохання + екзистенціальний кризис – негативне світосприйняття.

Ну, і турнічок, звісно.

Aug. 31st, 2008 at 4:43 PM

Дурне лізе в голову =)

banderivka

Не розумію логіки тих, як ліплять напис «Куріння викликає імпотенцію» на пачки цигарок, що позиціонуються як суто жіночі. Набагато ефективніше в плані профілактики було б ліпити напис «Куряща жінчина викликає імпотенцію».

Ну не?)

Sep. 7th, 2008 at 10:30 AM

Дещо зі села!

najmanec

Ну перш за все це коронна фраза, село – це зло!!! а тепер про перли..

Йде бабуся старенька така, в неї питаються: – Цьоцю, чимсь таким загрязлися? а вона на те мовить: та ось викопала бараболю. Нема чога Бога гнівити, бо бараболя і велика і на насіння є. А от малі бараболі не вродили, тепер свинням грубе треба буде кришити!

Поїхала стара бабуся (років вже 80 з гаком) до доньки на ювілей в інше село. Бабуся ніч не виділа, бо вічно спину на городах і колгоспних полях гнула. От приходять черга до тоста, вона стає і бажає доньці – Я м прожила стільки років так важко працювала і такого тобі доню бажаю.

7-е-вересень–2008 06:38 am – знову

nashe_lito

а я б міг, а я б хотів у цьому місті жити. вираховувати траєкторії небесних тіл по їх відображеннях в бруківці, збирати головою павутиння підземель. навчитися і потім танцювати libertango під ратушею. читати книги на дахах. закохуватися. маленькими ковтками пити каву з цукром...

у цьому Місті можна робити мільйон +1 речей. п.с. шкода тільки, що тут немає жодного моста...

11 вересень 2008 at 4:03 PM

нарешті купив нині «просто неба»

tsynamon

дійсно дядько який його продавав був чистим і ввічливим, і не знахабнів (як і записано на 2 сторінці некомерційного видання) ще я нині ніч не їв..... ніхто не має бажання зафондувати мені їдло? можна не дуже матьоре. обійдуся кашою і водою. або хлібом і водою.

бо кави з мене наче вже достатньо.

па па

Sep. 15th, 2008 at 2:35 PM

logvynenko

якись випадкові люди, квартири, бродіння містом о третій ночі на самоті, лазіння по арсеналу о четвертій, випадково знайдений нічліг, забита квартира «кавалерка», там жити, певно, дуже важко, а заночувати можна, містичне горище в будинку, випадково знайдений шаровий вайфай в якомусь підвалі, де в радіусі кілометра немає нічого, крім розвалених квартир в старих двоповерхових будинках, ще один такий в «кавалерці»..... і осііііінь.

Sep. 15th, 2008 at 12:36 PM

ledilid

«Старушка родила козлєнка и назвала его Гутиэрас».
«Я твоя шлюшка. Ты это хотел услышать?».
«Видеокурсы для бухгалтеров».
«Free CialisViagra For you! You Will get Free Pills with any order purchase ehp ye».
«Ваш заказ по поводу книг подтверждаем».

«Гагарина сбили инопланетяне!»

«А ты еще не смотрел видео, как Ленка мастурбирует под столом?».

«Новое эффективное средство, как избавиться от спама»...

...і ще тисячі півтори листів-спамів.

Весело все-таки приходити на роботу і чистити пошту після трьох тижнів відпустки...

Sep. 16th, 2008 at 9:54 AM

львівські замітки

Дорожний рух у Львові:
– Пішохідні переходи на вимощених бруківкою дорогах відмічені теж камінцями трохи іншого кольору.
– На переходах, де нема світлофора, пішоходів не пропускають.
– Щоб перейти дорогу, пішоходи збираються

в зграйку і перебігають.

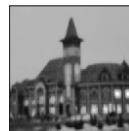
– Машины при цьому сигналять.

– Ввечері і в місцях скупчення пішоходів водії, які ввічливі, сигналять превентивно: «Обережно, я їду і пропускати нікого не збираюся!».

– Коли пішоходи перебігають і першим машинам прийшлося пригальмувати, то задні машины сигналять.

Sep. 16th, 2008 at 2:39 PM

постлембергівське

vikkovrej

ну здається вже всі про форум відписали можу і я дещо повісти:
вшистка ми ся полюбило тільки якої галиби мене стронг розбудив на ночі поезії (третього дня чи пак то вже був четвертий) бо слухати там вже було нікого хіба лазуткіна (але йоли пали шо за мода

дурна всюди читати єдне й те саме?

НУ ПРИХОДЯТЬ НА РІЗНІ АКЦІЇ

МАЙЖЕ ОДНІ Ж І ТІ ЛЮДИ

МАЙТЕ СОВІСТЬ ШАНОВНІ ПОЕТИ!!!)

а ще нефорів-поетів чомусь лиш одиниці

(підраховано –1 шт.) та дякую й за то шо хоть є!

ще виставки дуже полюбилися

переважна більшість з них були досить якісні

бувай львів, таким ти закарбувався цього вересня в мою пам'ять. і жодної світлини тебе, львова. важко так звідси їхати, тут так добре – ніхто ніде не чекає. до жовтня-листопада.

Sep. 19th, 2008 at 11:46 PM

киць

with guitar

вже 3 тижні немає кицькі. мама каже, що вона пішла помирати. їй 8. я не хочу, щоб так було. вона ніколи не жила на вулиці. вона не пристосована. там дощі. вона жила зі мною, бачила моє дитинство, була моїм дитинством. шматок мого дитинства пішов помирати? тепер, коли я відчиняю двері, вже не чути кінського тупоту маленьких лапок. я тебе любила, кицю.

24 вересень 2008

te34

у харківських школярів, виявляється, популярний прикол: переробляти прислів'я і приказки, так щоб у них неодмінно опинилося слово «емо» ну там скажімо і вівці ситі, і вовки емо чєм би дітя не тешилось, ліш би не емо ситий голодному не емо і др. :))

Sep. 28th, 2008 at 2:34 PM

Кажут за пару тижнів уже буде косиця

stoad

Вчора, як нормальний закарпатець, провівим день на стройці, а не щолкаючи дурної на комп'ютерови. Но, правда, поки шо лиш підсобний робочий – державим двері тай стелину, айбо то лиш початок...

Sep. 28th, 2008 at 12:51 AM

Жебрак

soldatyk

– От сука! – голос з сусіднього тротуару розірвав нитку роздумів жебрака. Знову автомобілі обхляпували перехожих, і ті у відповідь могли хіба видавити з себе щось подібне. Зрештою, тільки на декілька днів з'явилося сонце, а зараз знову – дощ. Жебрак сидів один, в зацофаній куртці з центрового смітника. Його голову не накривало нічого, хіба сиве нечесане волосся. Повз нього проходило багато людей, і тільки дехто кидав непотрібні монети в пошарпаний капелюх. Очі жебрака вже не бачили зла у невидимих нетрях простору, вони не зневажали бездушних людей, а тільки безмовно дивилися в повітря. Протерті черевики хлюпали ще вчорашньою водою. Жебрак подивився на небо – хоча воно було постійно сіре, починало темніти, а значить – наближався вечір і пора йти. Він посидів ще з півгодини. Назбиравши повний капелюх крапель дощу, старий усміхнувся їм і забрав у своє незвідане житло.

Максим Колиба

Oct. 1st, 2008 at 4:04 PM

История – запишу, чтоб не забыть

tani_flint

По Чеховскому переулку идет пара бомжей – грязных, с сумками, с торбами, с хламом. Он вдруг начинает копать в сумках и роняет что-то маленькое, круглое. Маленькое и круглое катится по улице, прямо по проезжей части. Она кричит ему – ну что же ты, подбирай, беги, подбирай скорее!!! Он послушно бежит, бросается буквально под машины, подбирает. Это пластиковое красное сердце.

11:14 am October 12th, 2008

Словник

misjko

анаграма – гра; а мана?
гігабайт – пісні Степана Гіги в форматі mp3
домішка – кіт
зміст – журналіст
ідея – пошуки себе
кінець – короткометражний фільм
концептуаліст – той, що живе «по поняттям»
листоноша – дерево
ляп-тяп – леп-топ (з китайської)
манівці – грошове місце
нежить – хоч стріляйся!
нема –
партизан – учень
перелік – надуживання медикаментів
підвода – субмарина
постерунок – жж
правило – коректор
тотожність – тотожність
know-how – (спотворене няв-гав) кіт-пес

10/20/08 10:43 am

Конспект

fish_ua

Поки не почався робочий день, риюся в джерелах, намагаючись з'ясувати для себе, що таке світова економічна криза і звідки таке щастя світові впало на голову. Перша ж стаття потішила мене чарівним зворотом: «Центральні банки рано чи пізно змінять гординю на постмодерністську покору»

Oct. 20th, 2008 at 1:41 PM

Фраза дня

andrijlyubka

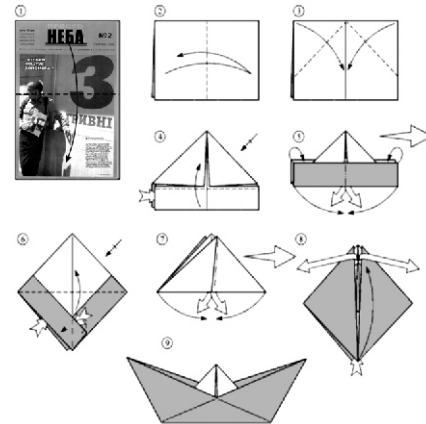
Відомий поет – це коли в кожному обласному центрі України у тебе є дівчина, а в твоєму місті в тебе дівчини нема, – бо тут тебе вже всі знають і ніхто не вірить...

6 способів використання ПРОСТО НЕБА

1. Підсрачник – замініть туристичну «геморойку». В поході може слугувати: легкозаймистою речовиною, віялом від комах, подушкою в наметі або скатертиною під туристичний сніданок.

2. Орігамі – чудовий засіб для складання паперових фігурок (квіток, тваринок чи казкових героїв). Добре тримає складки, міцний у використанні, надійний у збереженні.

3. Із пожмаканих сторінок ПРОСТО НЕБА, клею та наповнювачів можна зробити пап'є-маше. З цієї клейкої маси утворити іграшки на заздрість тим, хто захоплюється мистецтвом орігамі (див. п. 2).

4. Макулатура – бажано купити якомога більше примірників у вуличних продавців, бо: по-перше, продавець зможе таким чином заробити, по-друге, у нього з'явиться можливість купити в редакції чергову партію журналів.

5. Незамінний матеріал у ремонті та побуті – для приклеювання шпалер, застеляння підлоги, сушки та пакування на зиму взуття.

6. ПРОСТО НЕБА можна ПРОСТО ПОЧИТАТИ!

Ілюстрації **Євки РУТИ**

ПРОСТО НЕБА

У 2008 році група соціальних працівників, журналістів, письменників і багатьох інших талановитих людей вирішили об'єднати свої таланти, щоби залучити до соціальної інтеграції бездомних і тимчасово безробітних осіб, долаючи стереотипи в масовій свідомості про бездомність як явище, під обкладинкою ПРОСТО НЕБА. За ініціативи ЛМГО «Спільнота взаємодопомоги «Оселя» ПРОСТО НЕБА зробили свій перший крок, вийшовши у світ тиражем 2 000 примірників.

Усвідомлюючи поставлені перед собою завдання, ПРОСТО НЕБА не збираються ставати монополією авторського слова, а надавати можливість висловитися соціально незахищеним верствам населення, як на шпальтах журналу, так і розповсюджуючи ПРОСТО НЕБА на вулиці. Нобелівська лавреатка Ельфріда Елінек якось зазначила, якщо немає теперішнього, треба турбуватися за майбутнє. ПРОСТО НЕБА вважає, що майбутнє відбувається ЗАРАЗ.

Усі матеріали у цьому журналі – добра воля дописувачів і співробітників видання. Винагороди за подані до друку матеріали немає.

Видання не є комерційним та не отримує прибутків від розповсюдження. Кошти з продажу лише частково покривають витрати на друк, бо половина з них – заробіток бездомного продавця – і це основне!

Редакція свідомо не прагне стати фінансово незалежною, бо вважає, що допомога – це справа рук кожного – як журналіста, так і бізнесмена, пересічного покупця чи самого бездомного. Відтак, для того, щоб журнал розвивався, ми залучаємо всіх, хто готовий допомогти. Фінансами можна допомогти, переказавши гроші на рахунок ЛМГО «Спільнота взаємодопомоги «Оселя» - Р\р 260096415 ЛОД АППБ «Райффайзен банк АВАЛЬ», МФО 325570, ЄДРПОУ 26145055

З ідеями, відгукками та пропозиціями пишть на prosto_neba@yahoo.com

Дякуємо вам, що купуєте цей журнал!